

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director : **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE :

TR. ALEXANDRESCU
Avocat, Direc. Contenc. B-pei
G-le a Țării Românești

ALEX. CERBAN
Profesor la Facultatea
de Drept, București

IOSEF G. COHEN
Avocat
membru Cons. legislativ

GR. CONDURATU
Fost Consilier la C. de Apel
București, Avocat

RÉNÉ DEMOGUE
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

V. DONGOROZ
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALFRED JUVARA
Dr. în Drept din Paris
Avocat

D. NEGULESCU
Profesor la Facultatea
de Drept, București

I. GR. PERIȚEANU
Avocat

C. SIPSOM
Profesor la Facultatea
de Drept, București

C. STOEANOVICI
Dr. în Drept din Paris
Avocat

GR. TRANCU-IAȘI
Fost Ministru al Muncii
Avocat

P. VASILESCU
Dr. în Drept din Paris
Avocat

AL. VELESCU
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALBERT WAHL
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

Secretar de Redacție : **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris : **EDOUARD LÉVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case Com. și Autorit. 900 lei
" Avocați 600
" Magistrați 500
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMANĂ

In lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni
Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Artele, 5 și Rahovei, 5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON 13/29

Rugăm pe onor. noștri colaboratori și cititori — avocați și magistrați — să binevoiască a continua cu trimiterea regulat, săptămânal, a hotărârilor ce interesează a fi publicate ca spețe fie în **Curierul Judiciar** în extenso, fie în **Jurisprudența Generală** în rezumat așa după cum le publicăm.

La hotărârile care prezintă un interes deosebit, Redacția va îngriji să fie însoțite de *Note*.

SUMAR

- *Nota critică asupra procedurii grațioase*, de d-l judecător Mircea Sfat;
- *Despre clausula doli*, de d-l avocat Valeriu Ghibaldan;
- *Notarii publici și avocații*, de d-l notar Tigran Pruncu;

Jurisprudență :

— Curtea de Casație s. I : *Julius Stutchi cu Hascal M. Lizagorschi și alții* (Despre dreptul de protimisis în Basarabia, cum a fost reglementat și aplicat? Sobornicescul Hrisov din 1705 al lui Al. Mavrocordat. Manualul Donici, cap. XII, No. 17 și cap. XXV, No. 2. Legea din 1839 pentru mărirea dreptului de protimisis și Ucazul imperial din 1842);

— Casație s. II : *Ministerul Agriculturii și Domeniilor cu Soc Orion și alții* (Dacă chestiunile de ordine publică pot fi propuse pentru prima oară, în complexul de divergență? Reprezentarea Statului în procesele relative la subsolul terenurilor expropriate. Dacă subsolul terenurilor embaticare, expropriate, intră în posesia Statului? Decretul 3922/919 și legea Org. Min. Agr. și Domeniilor; Decretele 3681 și 3697/918; Legea agrară din 1921 și art. 489 c. civ.);

Idem : *Elena C. Bolintineanu cu C. Vidulescu* (Dacă se poate perima cererea de urmărire de venituri imobiliare, se perimă și procesul verbal de executarea urmăririi? Este această perimare o cauză de încetare a urmăririi în sensul art. 491 pr. civ? Trebuie citat în instanța de perimare și girantul? Art. 257, 258, 280, 479, 491 și 483 Pr. civilă);

— Trib. Buzău s. II : *Const. C. Tudereac cu Ofiterul stărei civile al com. Breaza* (Cerere de rectificare de acte de stare civilă. Neînscrisura adopțiunii în termenul fixat de 10 zile. Inutilitatea acțiunii de rectificare a actului de stare civilă. Art. 84, 85, 86 și 323 c. civil), cu o *Notă* de d-l prof. Alex. Cerban;

Justiția de Pace din Saint-Amand de Boixe, Charente (Despre responsabilitate — Culpă — Art. 1000 c. civ. rom. — 1384 c. civ. fr.), cu o *Notă* de d-l prof. D. Alexandresco.

Notă critică asupra procedurii grațioase

Singurul text, care conține principiile generale, asupra organizării procedurii grațioase, este acel al art. 104 pr. civ.

Din el se deduce că rezolvirea cererilor, cari nu „urmăresc stabilirea unui drept protivnic“ se face în camera de chibzuire.

Este vorba deci, în acest text, de procedura denumită *inter volentes*, în care deși se admit oarecari discuțiuni și în unele cazuri chiar citarea părților, natura materiei juridice nu se schimbă în contencioasă.

Astfel cum este redactat acest articol, el este incomplet, pentru că în loc să determine materiile supuse acestei jurisdicțiuni, el procedează numai prin metoda cunoscută a eliminării, atunci când el întrebuițează cuvintele : „când nu se urmărește stabilirea unui drept protivnic“.

Și aceasta era cu atât mai necesar, cu cât în varietatea infinită a intereselor individuale, conflictele cari cer o dezlegare juridică, fiind cu nuanțe diferite, limita care separă contenciosul de grațios, nu poate fi stabilită cu precizie.

Dovada acestui lucru o formează diferitele controverse ce au apărut, în aplicațiunile materiilor speciale, cari cer o rezolvire pe această cale procedurală. Astfel cererile introduse conform art. 66 al. 4, (anchetă în futurum) au fost considerate de cele patru Curți de apel ca intrând în domeniul procedurii grațioase, până când suprema Curte a stabilit, că în această materie, se dă o adevărată *hotărâre*, și că caracterul acestor cereri este de natură contencioasă (cite din Dan pag. 65 Nota 7 și 8).

Mă mărginesc să fac numai această obiecțiune și să dau numai acest exemplu asupra acestui punct.

Dar articolul 104 pr. civ. ar fi trebuit să determine și o formă procedurală, cât de simplă, în care să statueze judecătorii, astfel cum a făcut, când a creat, cap. 7, din cartea II pr. civ., pentru materia contencioasă și cum a organizat forma procedurală a art. 66 bis.

În art. 123 pr. civ. se arată, tot ce trebuie să cuprindă o hotărâre, denumind și prin acest cuvânt actul care constată rezultatul deliberățiunii.

În art. 66 bis se determină natura deliberării prin expresia „încuviințări prezidențiale“, iar forma se denumește „încheere“.

Cuvintele sunt cam vagi și lipsite de precizie, dar totuși se constată că o grijă a existat și că o concepțiune a avut legiuitorul.

În art. 104 pr. civ. însă, nimic din toate acestea. Din contra, se denumește prin cuvântul *hotărâre*, actul care constată rezultatul deliberățiunii și se întrebuițează cuvântul „*va judeca*“ pentru a desemna modul de lucrare a judecătorilor.

Cuvântul *hotărâre* este un termen a cărui noțiune este vastă. În sfera ei, se cuprinde rezultatul oricărei deliberățiunii, fie contencioasă, fie grațioasă, din care pricina, înțelesul său, într'un imbaș strict procedural, este lipsit de precizie necesară.

Putea fi înlocuit cu un altul cu un înțeles restrâns.

În ce privește cuvântul „*a judeca*“, întrebuițat în acelaș articol, se pot face tot atâtea obiecțiuni, pentru că stabilind principiul că jurisdicțiunea este voluntară — nu se urmărește stabilirea unui drept protivnic — desigur că nu poate fi vorba nici de o judecată, vorbind după terminologia obicinuită.

Și atunci ce termeni s'ar fi putut întrebuița?

Creдем că s'ar fi putut utiliza cuvântul pe care practica l-a găsit pentru aceste lucrări. Cuvântul este „*jurnal*“. S'ar fi putut întrebuița cuvântul de „*ordonanță*“, — cuvânt încetățenit, — pentru „încuviințările prezidențiale“ și care corespunde unei noțiuni bine fixate în materie juridică și atunci s'ar fi utilizat cuvântul de „încheere“ pentru lucrările de complet.

S'ar fi putut găsi termeni noi.

Acești termeni ar fi avut avantajul astfel, că în cazul când textele sunt neclare, să dea indicația sediului materiei procedurale, la care legiuitorul se referea și s'ar fi găsit precis și caile ei de atac, după un criteriu unic și sigur, nu ca până acum, din memorie pentru fiecare caz în parte.

Un exemplu :

Art. 610 se exprimă astfel :

Proprietarii vor putea, printr'o simplă petiție să sechestreze.

Exprimarea este desigur improprie, pentru că logic ar fi fost să arate că tribunalul *încuviințează* sechestrul. Cuvântul *încuviințează* ar fi dat indicația că este vorba de procedura grațioasă, prevăzută de art. 104 pr. civ. și astfel n'ar fi avut loc părerea Curței de Craiova, că în această materie este vorba de o „hotărâre“ și că nu există contra ei, dreptul de apel (Din nota 5 sub art. 610).

S'ar putea obiecta că aceasta este o omisiune fără importanță și că preocuparea de tehnică judiciară și de structură a textului, sunt chestiuni de amănunt, cari trebuiesc lăsate în sarcina interpretului. Această obiecțiune nu este temeinică pentru că găsirea unei forme procedurale este chestiune de legiferare și interpretul găsind el denumirea de „*jurnal*“ și organizând forma aceasta, a trecut limitele competenței sale.

Era o nouă noțiune juridică care se forma ca rezultat al deliberățiunii în camera de chibzuire și pentru care trebuia un cuvânt nou, pe care legiuitorul nu a avut grijă să-l descopere.

Practica l-a găsit. El suferă de păcatul că nu e încetățenit. Cuvântul „încheere“ e mai propriu.

Acest rău s'a produs, credem din pricină că legiuitorul n'a avut o concepțiune precisă asupra acestei materii procedurale.

Dar termeni improprie abundă în textele numeroase cari cer rezolvarea pe calea procedurii grațioase și cari arată mai precis aceasta lipsă de concepțiune precisă.

Citez numai câteva :

Articolele 465, 619, 646, 650 conțin în ele expresiunea : tribunalul „*va ordona*“, expresiune care este fără discuțiune, incompatibilă cu atribuțiunile judecătorești de complet.

Articolul 476 spune : datornicul *va putea căpăta* dela autoritatea judecătorească, iar art. 621 spune : tribunalul „*va hotărî*“.

Este vorba de aceeași formă juridică a procedurii grațioase, exprimată prin cuvinte felurite, a căror impestrițare strictă armonia întregului cod procedural pe lângă defectele practice.

Dar lipsa unei concepțiunii precise se constată mai ales când e vorba de luarea unei inscripții ipotecare (Art. 1782 c. c. și 725 pr. civ.).

Această operațiune se face printr'o ordonanță prezidențială, în contra căreia, în treacăt fie zis, nu se poate preciza ce căi de atac sunt deschise.

Operațiunea însă inversă a ștergerii sau reducțiunii aceleiași ipotecii, se face în urma unei lucrări de complet.

De ce această distincție, când știut este, că e vorba de luarea consimțământului părților, în cazul al doilea, care la autentificare se ia de un singur judecător, este foarte greu de descoperit.

Fixarea termenului se face de un singur judecător. Ea echivalează cu deschiderea procesului.

Redeschiderea, în caz de suspendare, se face tot în urma unei lucrări de complet.

Este neapărat nevoie de intervenția legiuitorului cu ocaziunea viitoare alcătuirii, pentru suprimarea acestor anomalii.

În afară de aceste observațiuni, se mai pot face încă multe, de altă natură, cu privire la termenii întrebunțați, și cari au repercusiuni practice.

Cuvântul *ordonanță* în procedură are mai multe întrebunțări :

1) Se denumește operațiunea finală a adjudecării în materie de vânzare imobiliară silită. Ea se efectuează de complet.

2) Se dă „încuviințării prezidențiale“, pentru înființarea unei popriiri.

3) Se denumește, cum am arătat, ordinul președintelui, pentru luarea inscripțiunii ipotecare și al

4) Pentru înscrierea foilor dotale în registrul de foi dotale.

Practica denumește cu acest cuvânt încuviințările prezidențiale date conf. art. 66 bis.

Nu există analogie, cu privire la căile de atac nici între ordonanțele de poprire și cea de adjudecare și nici între acestea împreună și cea dată conf. art. 66 bis.

Tot în această din urmă ordine de idei se mai pot vedea cuvinte cu înțeles, bine precizat, întrebunțate de legiuitorul procedural, când se referă la alte materii.

Secțiua 7 cap. IV, cartea 5, vorbește de opozițiuni lucru ce însă nu împiedică chiar pe legiuitor să înceapă art. 530 pr. civ. prin cuvintele : dacă prin *contestatiune*.

Este vorba de contestație, cale extraordinară de retractare și legiuitorul întrebuițează cuvântul de opoziție cu înțelesul francez.

Codul civil și cel comercial, mai ales, cu numeroasele lui texte procedurale, întrebuițează cuvintele unul în locul altuia cu o ușurință, care nici în vorbirea obicinuită nu e îngăduită. Articolul 138 c. com. e tipic în această privință.

Am arătat acestea în dorința de a putea contribui la îndreptarea răului într'o viitoare alcătuire a codicelor.

MIRCEA SFAT

Jude de ședință, Huși

DESPRE CLAUSULA DOLI (Scurtă privire generală)

Rigiditatea vechiului Drept Roman

I. După cum se știe în deobște, vechiul Drept Roman era foarte puțin suplu în aplicările lui. Rigiditatea sa se simțea mai ales în materia obligațiilor. Principiul interpretării juridice era că tot ce iace cineva voia trebuia spus în mod expres. Voința neexprimată nu se lua în considerație. Din potrivă, ce iace se spunea, fără să fie voit în toată întinderea sa, avea o valoare netăgăduită, chiar dacă s'ar fi stabilit cu siguranță că există dezacord între cuvânt și voință. Vorbind despre obligațiunile vânzătorului după legea celor XII Table, Cicero (De Officiis, III, 16) zice: *Satis este ea praestari quae sunt lingua nuncupata*. Paulus (Dig., XLV, 1, fr. 126, 2 in fine) spune că de cele mai adeseori trebuie să se examineze în stipulații cuvintele din care naște obligațiunea: *Plerumque enim, in stipulationibus, verba, ex quibus obligatio oritur, inscipienda sunt*.

II. Dolul, violența, toate împrejurările care puteau viția consimțământul nu aveau nici o înrâurire asupra acestuia, odată ce el fusese dat. Vânzătorul, chiar dacă ar fi cunoscut vițiile lucrului vândut, nu răspundea de ele, dacă nu dăduse garanție expresă.

Se dă, de obicei exemplul obligației care avea de obiect *dare servum*. Dacă sclavul promis muria înaintea mancipației, din lipsă de îngrijire, creditorul nu avea acțiune contra debitorului, căci acesta nu se obligase decât *dare*, iar nu *facere* (Dig., XLV, 1, 91, pr.).

III. Când puterile judecătorului erau atât de strict mărginite la executarea celor zise sau scrise, când un singur cuvânt putea decide tot, e sigur că contractanții procedau cu cea mai mare băgare de seamă. Dolul se comitea greu, dat fiind că convențiunile erau relativ puțin numeroase și că de cele mai multe ori contractanții se cunoșteau între ei. Totuși, rigiditatea principiilor dădea naștere la conflicte serioase în relațiile juridice. *Malitiosa juris interpretatio* era o urmare inevitabilă. După un proverb transcris de Cicero (De Officiis, I, 10), nu era rar ca *summum jus*, extrema rigoare în interpretarea cuvintelor, să se schimbe într'o *summa injuria*.

Clausula doli

IV. Situația aceasta a durat multă vreme, afară dacă nu vor fi existat în contra urmărilor ei supărătoare precauțiuni care nu ne-au ajuns la cunoștință.

Contractele de bună credință, puțin numeroase

la început, nu aveau aceste inconveniente. Iar stipulația, tipul însuși al contractelor de drept strict, ascundea în ea leacul: dela o epocă ce nu se poate preciza și sub influența contractelor de bună credință, s'a început a se admite ca promițătorul să se poată angaja să-și execute obligațiunile fără nici un dol. Acest rezultat s'a atins prin alipirea la stipulație a unei *clausula doli*, de *dolo malo clausula*.

Conținutul ei.

V. *Clausula doli* angaja pe promițător să se abțină dela orice dol privitor la contract, sau, în caz contrariu, să plătească o despăgubire pentru daunele pricinuite. De obicei era concepută astfel: *Dolum malum huic rei promissionique abesse abfuturumque esse promittis? promitto* (Papinianus, 11 Resp., în Dig., XLV, 1, 121, pr.); alte ori: *Ex fide bona dari fierive promittis? promitto*; sau: *Si cui rei dolus malus non abest, non abfuerit, quanti ea res erit, tantum pecuniam dari spondes? spondeo* (Ulpianus, 49 ad Sab., în Dig., XLV, 1, 38, 13; Venulejus, 9 Stip., în Dig., XLVI, 7, 19, 1); în sfârșit: *Recte dari fierive promittis? promitto* (Scaevola, 122, 1, XLV, 1).

Caracterele ei

VI. *Clausula doli* era o stipulație accesorie.

1) Mai multe texte o numesc *stipulatio doli*. Astfel: Papinianus, 11 Resp., în Dig., XLV, 1, 121, 3; Scaevola 5 Resp., în Dig., XLV, 1, 135, 4. Cum se vede din cele de mai sus, *clausula doli* împrumuta cuvintele sale dela stipulația principală (*spondes? spondeo; promittis? promitto*, etc.) și era supusă aceluiași condițiuni de formă ca și aceasta din urmă: întrebare din partea creditorului, urmată de răspunsul concordant al debitorului; continuitate între întrebare și răspuns, etc.

Soarta stipulației principale a fost aceeași cu a clauzei de dol. Pot da un exemplu de *clausula doli* scrisă, datând din anul 250 după Cristos. Ea se găsește într'un fragment de *instrumentum*, raportat de Spangenberg la Nr. 23 al a lor sale *juris Romani Tabulae Negotiorum Solemnum: De ea res dolum abesse abfuturumque esse a te, herede tuo et ab his omnibus ad quos ea res pertinebit, haec sic recte dari, fieri, praestarique stipulatus est Licinius Timotheus, spondit Statia Irene*.

2) *Clausula doli* era accesorie. Presupunea deci în mod necesar un raport juridic existând de mai înainte între părți. Ea nu se raporta la punctele stipulației principale asupra cărora părțile conveniseră explicit (Papinianus, Dig., XLV, 1, 119) și putea interveni fie în urma unei convențiuni, fie în cursul unei instanțe. Se nașteau deci două obligațiuni: se stipula mai întâiu obiectul obligațiunii, iar pe urmă absența dolului.

Efecte

VII. Ca și stipulația principală, care era o formă generală pentru a se obliga, *clausula doli* figura în contractele cele mai variate. Efectele ei aveau toate tendința să atenueze rigiditatea cu care se interpretau obligațiunile contractelor de drept strict.

1) Mai întâiu, ea făcea pe debitor responsabil de dolul său și făcea posibilă o acțiune în acele cazuri în care altădată nu exista nici un mijloc de urmărire. Dolul se înțelegea în mod foarte larg, când era o *clausula doli*. Ulpianus (L., 16, 29) zice: *Haec verba, cui rei dolus malus aberit, abfuerit, generaliter comprehendunt omnem dolum*.

2) Prin *clausula doli*, debitorul se angaja pe el însuși, dar în același timp angaja și pe moștenitorii săi (Ulpianus, VII, 9, 5, pr.), ca și în celelalte contracte, mandat, depozit etc. (Papinianus, Dig., XLV, 1, 121, 3).

3) Cine voia să fie garantat contra oricărui dol, ori de unde ar fi putut el veni, trebuia să stipuleze: *cui rei dolus malus non abest, non abfuerit, quanti ea res erit, tantam pecuniam dari spondes?* (Ulpianus, Dig. XLV, 1, 88, 13). Stipulația dolului era în acest caz, ca și reală, producând efecte și față de terți. Debitorul promitea că-și va da toată osteneala ca să nu se comită de nimeni vreun dol relativ la obiectul obligațiunii (Paulus, Dig., XLV, 1, 83, pr.).

4) Când creditorul comitea el însuși un dol, *clausula doli* inserată în stipulație putea da debitorului un mijloc de apărare (Labeo, rap. de Ulpianus în Dig., XLIV, 4, 4, 15).

5) *Clausula doli* dădea o acțiune *ex stipulatu* necerată. Papinianus (Dig., XLV, 1, 121, pr.) zice: *ex ea parte cautionis, dolumque malum abesse abfuturumque esse, incerti ageretur...* Iar în legea Galiei Cisalpine, Col. I, par. 20, găsim o acțiune, dată în virtutea clauzei noastre, schimbată în formula sa într-o acțiune de bună credință: *Quidquid eum Q. Licinius ex ea stipulatione L. Seio dare facere oporteret ex fide bona.*

Când clauza de dol însoția o stipulație care avea de obiect un *certum*, s'ar putea întreba cineva dacă creditorul avea doua acțiuni sau numai una singură. Avea el *condictio triticaria*, pentru a reclama *res certa* ce-i era promis, și, în același timp, o *actio ex stipulatu*, pentru a cere să fie îndemnit de prejudiciul suferit din cauza dolului debitorului? Papinianus (36, Quaest., în Dig., XLV, 1, 119) afirmă că clauza de dol nu privea părțile stipulației pentru care debitorul dăduse explicit garanție. În principiul fr. 121 al aceleiași cărți din Dig., el adaogă că pe baza clauzei de dol, pentru părțile stipulației la care ea se referă, se va exercita *actio incerti*. Din aceste premize, ar urma că pentru restul stipulației se putea exercita *actio triticaria*. Dar mai multe alte texte dovedesc că diferitele stipulațiuni pretoriene, care conțineau totdeauna o *clausula doli* dădeau loc în mod exclusiv, numai unei *actio ex stipulatu*. Papinianus (Dig., II, 11, 15), Ulpianus (Dig., II, 10, 1, 3) o spun pentru *cautio in iudicio sisti*, care avea totdeauna de obiect *certa pecunia* (Gaius, IV, 186).

VIII. În altă ordine de idei—și anume în ce privește interpretarea juridică — *clausula doli* permitea judecătorului să țină seama de întâmplările pe care părțile nu le prevăzuseră și de omisiunile contractului. Stipulantul putea face să se restabilească clauzele omise, fapt de o importanță și cu o influență foarte mare, dacă ținem socoteală de principiile rigide ale contractului de drept strict. Textul lui Papinianus, de mai multe ori citat (Dig., XLV, 1, 121, pr.) spune că *ex ea parte cautionis incerti ageretur... stipulationis utiliter interponendae gratia*. Julianus (Dig., XLV, 1, 53) zice că e foarte bine să se compună stipulațiile în așa chip, ca ele să conțină tot ce poate fi specificat în amănunțime, iar clauza de dol să privească ceea ce poate scăpa din vedere în momentul încheierii contractului, precum și cazurile dubioase. În par. 7 al. fr. 22 din Dig.,

XLVI, 8, tot Julianus zice, vorbind despre stipulația *ratam rem haberi*, că în cazul când persoanele ce se obligă prin această stipulație ar fi omise din neglijență, se deschide acțiunea dată de *clausula doli*.

Clausula doli făcea să se subînțeleagă clauzele obicinuite și stipulantul n'avea decât să o invoace, ca să le introducă în contract.

Permițând părților să revină asupra angajamentelor lor, pentru a le completa, clauza de dol apropia simțitor contractul de drept strict de un contract de bună credință, cu toate că atunci când ea intervenea nu un arbitru judeca, ci tot un judecător.

Câteva aplicații practice

IX. *Clausula doli* putea interveni în urma unei convențiuni, sau să fie impusă de judecător în cursul unei instanțe, sau, în sfârșit, de pretor, în afară de orice instanță. În cazul dintâiu era convențională, în celelalte două, necesară, impusă de autoritate.

Clausula doli convențională intra în mod liber în stipulații, chiar în momentul formării contractului, sau la executarea acestuia. În epoca veche a dreptului roman acesta era mijlocul unic prin care se putea asigura creditorul contra relei credințe eventuale a debitorului.

1) Labeo (Dig., IV, 3, 7, 3), prin intermediul lui Ulpianus, ne dă două exemple. Dacă cineva îmi dătoarează un selay, în urma unei promisiuni, și înainte de a mi-l mancipa, îl otrăvește și mi-l livrează astfel, am în contra acestui debitor de rea credință o acțiune *ex stipulatu*, dacă am fost destul de prevăzător și i-am cerut cațiune pentru dol. Acelaș lucru se va întâmpla dacă cel ce-mi dătoarează un teren, în urma unei stipulații, mi-l livrează după ce l-a grevat cu o servitute, sau după ce a distrus o clădire, sau a deștrădăcinat arbori depe el.

Dacă vânzătorul înșela pe cumpărător, vânzându-i un obiect de bronz în locul unuia de aur, *clausula doli* își producea efectul (Paulus, 9 ad Sab. în Dig., XLV, 1, 22).

2) Spangenberg (op. cit.) ne dă la Nr. 22 și 23 două acte de donație, în care figurează clauza de dol. Documentele sunt respectiv din anii 174 și 250 după Cristos.

3) Clauza de dol se întrebuintă des și în compromis. O constituție a lui Dioclițian și Maximin (Cod, II, 56, De Receptis Arbitris, 3) ne arată că *doli mali clausula compromisi stipulationi subijeci solet*; iar Ulpianus (13 ad Ed., în Dig., IV, 8, 31) zice că compromisul este complet când conține această clauză.

4) A fost un timp când convențiunile care au devenit mai târziu contracte de bună credință se făceau prin stipulații și constituiau adevărate contracte de drept strict (vânzarea de ex.). În ele se insera cu siguranță *clausula doli*. Când convențiunile despre care este vorba s'au transformat, *stipulatio doli* și-a pierdut utilitatea, dar a fost păstrată totuși, în amintirea vechiului drept: chiar dacă nu mai figurează în contract, este subînțeleasă (Proculus, 6 Epistol., în Dig., XVIII, 1, 68, 1: *Fere aliquid solent haec verba adjicere: dolus malus a venditore aberit; qui etiam si adjectus non est, abesse debet*). Spangenberg (Op. cit.) aduce la No. 50 un act de vânzare care conține clauza noastră: *Huic venditioni traditionique dolum malum abesse abfuturumque promisit*.

5) Într'unele contracte de bună credință se însera *clausula doli* pentru a avea o acțiune mai seve-

ră. De exemplu, dacă în contractul de societate se găsea această clauză, tovarășul condamnat nu mai avea beneficiul de competență, pe care i-l acorda, din potrivă, acțiunea *de socio*.

6) Stipulația de dol n'avea loc, adeseori, decât în momentul executării contractului principal sau al livrării obiectului. În acest caz, ea își producea efectele și pentru trecut (Venulejus, Dig., XLVI, 7, 19, 2), fiindcă se raporta la începutul stipulației principale, ca orice stipulație accesorie în care nu s'a determinat timpul.

X). *Clausula doli judiciară* figura în stipulațiile impuse de judecător în cursul unei instanțe, stipulații care erau niște simple expediente, niște mijloace practice pentru a se asigura mai bine drepturile constatate.

Să presupunem că în acțiunea în revendicare judecătorul s'a pronunțat în favoarea reclamantului. Printr'un *jussus* el obliga pe pârât să restituie lucrul în natură, dacă voia să evite condamnarea. Pârâtul trebuia totdeauna să promită repararea doliului său, căci se putea ca lucrul să sufere în mâinile sale alterări ce nu se descoperiau decât după ce ar fi fost achitat (Ulpianus, Dig., IV, 2, 9, pr., 5 și 7).

Dacă, după *litis contestatio*, posesorul își apropia prin usucapiune un sclav contestat, el trebuia să dea cauțiune de dol, chiar dacă înainte de împlinirea usucapiunii fusese de bună credință (Ulpianus, Dig., VI, 1, 45). Altfel, s'ar fi putut ca sclavul să fie dat ca gaj, sau liberat, sau lăsat să fugă, ceiași ar fi acuzat eventual un prejudiciu adversarului patronului său (Gaius, VI, 1, 18; Ulpianus, loc. cit. supr., 22).

XI. *Clausula doli* era cu siguranță adăogată în următoarele stipulații pretoriene :

1) În *cautio usufructuaria* (Ulpianus, Dig., VII, 9, *Usufructuarius quemadmodum cavent*, 5, pr.).

2) Când un proprietar făcea o *operis novi nunciatio*, în stipulația care intervenea, ca să permită vecinului continuarea lucrărilor (Ulpianus, 80 ad Ed., în Dig., XXXIX, 1, 21, 2).

3) În stipulațiile *de damno infecto*, latitudinea de apreciere lăsată judecătorului (Ulpianus, Dig., XXXIX, 2, 28 și 40) ne permite să credem că era înserată aci o clauză de dol. Capitolul XX al legii *Rubria* este în acest sens.

4) *Stipulatio judicatum solvi* conținea trei clauze, confundate într'una singură : aceea de a rămâne în instanță și de accepta *judicium*; de a executa sentința și, în sfârșit, de a se abține dela orice dol (Ulpianus, Dig., XLVI, 7, 6; Venulejus, Dig., XLVI, 7, 17 și 19).

5) În *stipulatio ratam rem haberi* prin care acela care se prezenta înaintea justiției ca procurator promitea să facă să se ratifice sentința de adevărata interesat (Inst., IV, 11, pr.; Julianus, Dig., XLVI, 8, 22, 7).

6) În *cautiones legatorum*:

a) Prin stipulațiunea intervenită în cazul *si cui plus quam per legem Falcidiam licuerit, legatum esse Licetur*, legatarul trebuia să promită că se va abține dela orice dol (Ulpianus, Dig., XXXV, 3, 1, pr.).

b) Dacă cineva obținea *petitio hereditatis* fără să poseadă și fără ca interesații să știe că mai înainte nu poseda (Celsus, Dig., V, 3, 45).

c) Pretorul socotea că era bine ca moștenitorul

însărcinat cu un legat să fie obligat să dea cauțiune de dol, pentru ca legatul să fie executat în termenul voit de testator (Ulpianus, Dig., XLVI, 3, 1, pr., 1, 2, 3 și 4).

Stipulațiile pretoriene în care clauza de dol se întâlnea regulat erau propuse în Edict.

Utilitatea clauzei de dol.

XII). Din cele ce preced se vede cât de utilă și cât de întrebuintată era *clausula doli* în contractele de drept strict. Fără ea, s'ar fi aplicat principiile dreptului civil, în toată rigiditatea lor și cu toate neajunsurile lor.

Chiar după introducerea acțiunii *de dolo*, datorită poate pretorului Aquilius Gallus, contimporan și prieten cu Cicero, *clausula doli*, era încă destul de întrebuintată, neavând toate inconvenientele noii acțiuni.

În adevăr, *actio de dolo* era prea severă, ca toate acțiunile delictuale. Ea nu se acordă decât pentru un an util și nu se exercita contra moștenitorilor decât în măsura îmbogățirii lor. Acțiunea *ex stipulatu*, pe care o dădea clauza de dol, nu era infamantă și se transmitea pasiv, în orice împrejurare. Născută dintr'o stipulație, ea putea fi exercitată chiar împotriva persoanelor către care exista îndatorirea la *obsequium*, ceea ce nu era cazul pentru acțiunea de dol (Ulpianus, Dig., IV, 4, 4, 16, în fine). În sfârșit, acțiunea *ex stipulatu* nu era subsidiară, ca cea de dol. Ulpianus (Dig. IV, 8, 31) spune: *Et ideo si velit de dolo actionem exercere adversarius: non debet, cum habeat ex stipulatu actionem*. (În același sens Ulpianus, Dig., IV, 3, 7, 3). Mai mult, acțiunea *ex stipulatu* fiind necertă nu se mai risca o *plus petitio*, cum se întâmpla cu *condictio certae pecuniae*, de exemplu.

Insemnătatea ei în evoluția obligațiilor

XIII). Așa dar, un contract cu *clausula doli* se apropia mult, prin puterea de apreciere ce se lăsa judecătorului, prin puțința de a fi rectificat și complotat, de un contract de bună credință, fără ca să se confunde totuși cu acesta. Până la sfârșit—cel puțin în teorie — stipulația a rămas un contract de drept strict și inserțiunea clauzei de dol în ea nu se subînțelegea.

Acțiunea de dol a restrâns, desigur, cazurile în care se aplica clauza de dol. Celelalte mijloace de apărare contra doliului, *exceptio doli*, în *integrum restitutio*, nu puteau decât să înlocuiască tot mai mult clauza noastră. Încet, încet apare principiul că, fără nici un angajament anume, părțile contractante pot obține satisfacție contra doliului. Orice convențiune care ar vrea să descare pe contractanți de doliul lor este nulă (Paulus, Dig., II, 14, 27, 3). Contractele de bună credință devin tot mai numeroase, exercitând ca un fel de atracție asupra celor de drept strict.

Clausula doli nu eră pentru o mică parte în aceasta atât de însemnată schimbare. Ea a deschis una din cele dintâi spărturi în zidul care închidea câmpul strâmt al dreptului vechiu. Pe un drum lung, dar foarte logic, am ajuns la principiul modern, înseris și în Codul nostru Civil, în art. 970 : anume, că toate convențiunile trebuie să se execute cu bună credință.

VALERIU GHIBALDAN

București

Avocat

NOTARII PUBLICI ȘI AVOCAȚII

Instituțiunea notarilor publici a căror ocupațiune era redactarea actelor în mod profesional o găsim deja la Romani.

Rână la evul mediu însă actele redactate nu aveau puterea probatorie.

În evul mediu au început a fi numiți în Italia notarii publici de Împărat și de Papa și actele redactate de notarii publici astfel numiți au obținut puterea probatorie și notarii publici au devenit o autoritate autentificatoare.

Cu introducerea dreptului roman în Germania s'a introdus în anul 1512 și în Germania instituțiunea notarilor publici, unde notarii publici au fost numiți de Împărat sub denumirea de Notarii Caesarei publici, Anglia a introdus instituțiunea notarilor publici în secolul al XIV, mai târziu și mai toate celelalte State din Europa.

În Franța vedem în anul 1803 deja cu totul separate profesiunea în materia litigioasă de profesiunea în materia grațioasă, ultima profesiune fiind atribuită notarilor publici prin legea din 16 Martie 1803.

Acest principiu se respectă în Franța și astăzi după o experiență făcută neîntrerupt timp de 120 de ani.

Cum se vede Francezii sunt de părere că fiecare profesionist trebuie să se fie numai de o profesiune ca să poată fi perfect în profesiunea sa.

Această separare a profesiunilor produce și un efect social, ea face să dispară ura între avocații înmulți ad infinitum și notarii publici.

În Hamburg, Bavaria și Alsacia-Lorena, judecătorii nici odată nu au avut dreptul de a redacta sau de a legaliza acte.

Nici o țară, care a introdus instituțiunea notarilor publici nu a procedat la desființarea acestei instituțiuni.

Spre a se putea aprecia valoarea instituțiunii notarilor publici ne permitem a cita câteva păreri a persoanelor marcante din România:

a) D-l Mihail Antonescu după ce a făcut, ca Ministru al Justiției, o inspecție în Ardeal în Oct. 1921, a spus într'un interviu pentru „Universul” următoarele: „Spre a mări garanțiile părților contractante cred necesară introducerea instituției notariilor așa cum există în alte părți. Actele de notariat să fie făcute numai de oameni cu incontestabilă pricepere. Deși lipsa cadastrului ne stânjenește mult, totuși instituirea notarilor cu garanții morale și materiale va contribui mult la stabilirea identității proprietăților și la mutațiunile lor cu mai multă ușurință și cu mai multă încredere”.

b) Adunarea generală a baroului avocaților ținută la Cluj în ziua de 17 Decembrie 1922 a criticat intenția, ce în necunoașterea cauzei a existat scurt timp pe atunci, pentru desființarea notariatelor care funcționează în Ardeal.

c) La o întrebare a d-lui deputat Vladimir Athanasovici adresată în ședința din 31 Decembrie 1922 a Camerei Deputaților d-lui Ministru de Justiție Jean Th. Florescu, dacă nu socotește că e bine să introducă și în vechiul Regat instituția notarului public, care s'a dovedit și în provinciile unite ca și în țările apusene de un real folos pentru legalizarea actelor de notariat, a răspuns d-l Ex-Ministru de Justiție Jean Th. Florescu că e absolut de acord cu propunerea d-lui Athanasovici și că

convins de utilitatea acestei instituții va veni cu un proiect de lege pentru introducerea acestei instituții și în vechiul Regat.

În general presintă notarii publici următoarele avantaje:

1) Ei cercetează în mod minuțios voința părților contractante.

2) Ei admit voința părților contractante numai atunci când corespunde legilor.

3) Ei instruesc părțile contractante și le ferește de precipitare, de greșală și de înșelăciune.

4) Ei tratează ambele părți egal adecă imparțial.

5) Ei redactează actele conform voinței legale a părților contractante.

6) Ei au mai multă experiență în redactarea actelor și în general în materia grațioasă cunoscând bine legile care privesc agendele notariale.

7) Ei servesc pe clienți și se deplasează dela birou la orice timp.

8) Ei stabilesc exact identitatea proprietăților.

9) Ei se bucură de cea mai mare încredere în județul activității lor.

10) Ei descarcă foarte mult judecătorii de lucru superfluu și bugetul Statului de mari cheltuieli.

Domnii avocați sunt iritați că nu au fost consultați în chestia introducerii instituției notarilor publici și în vechiul Regat. La aceasta trebuie să răspundem că nici un notar public nu a fost consultat la alcătuirea legii nouă avocațiale.

Procedura d-lui Ministru al Justiției a fost cu totul justă de oarece profesiunea în materie grațioasă a fost atribuită avocaților numai în subsidiu până la introducerea instituției notarilor publici, căci chiar legea nouă avocațială stabilește că un notar public nu poate fi totodată și avocat și viceversa fiind profesiunea unilaterală în materia litigioasă incompatibilă cu profesiunea bilaterală în materia grațioasă.

Unii avocați au pierdut cumpăna și s'au dat în mod subiectiv încrezându-se orbiș în proverbul: „Calomniare audacter semper aliquid haered” la calomniarea notarilor publici fără a precisa măcar un singur caz cu toate că ar trebui citate multe cazuri recente adevărate și dovedite, ca să nu fie învinuți avocații că ei generalizează cazuri sporadice ultra-excepționale.

Apa trece pietrele rămân.

Uraganul opoziției avocaților contra introducerii instituției notarilor publici în vechiul Regat se va potoli și în curând vom vedea profesiunile în materie litigioasă și în materie grațioasă separate una de alta, dar braț la braț pe avocații cu notarii publici și chiar și prefăcuți mulți avocați în notari publici.

TIGRAN PRUNCU

Notar public la Câmpulung în Bucovina

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE. S. I

Audiența dela 11 Aprilie 1924

Președenția d-lui G. V. BUZDUGAN, Președinte

Iuliu Sluțchi cu Hașcal M. Lizagorschi și alții

Decizia No. 597

Protimisis în Basarabia. A fost reglementat și aplicat numai cu privire la bunurile imobiliare rurale, nu la cele urbane. Sobornicescu Hrisov din 1785 al lui Al. Mavrocordat. Manualul Donici cap. XII No. 17 și cap. XXV No. 2. Legea din 1839 pen-

tru mărginirea dreptului de protimis și Ucazul imperial din 1842.

In Basarabia dreptul de protimis nu a existat și nu a putut fi exercitat de cât în ce privește imobilele rurale, cu ocazia vânzărilor de moșii, iar nu și cu privire la imobilele urbane.

Intr'adevăr :

Până la răpirea Basarabiei, singurul monument legislativ din Moldova care consacra obiceiul pământului privitor la dreptul de preferință și răscumpărare — protimis — este Hrisovul Sobornicesc de la 28 Decembrie, 1785 al lui Alex. Mavrocordat. El însă reglementează dreptul de protimis numai în ce privește moșiile, nu și imobilele urbane. Manualul lui Donici, deși prin cap. XII No. 17 și cap. XXV No. 2, vorbind de protimis nu face deosebire între imobilele urbane și rurale, nu avea putere legală, fiind numai o lucrare de doctrină; nici legea din 1839 pentru mărginirea dreptului de protimis nu a putut avea aplicațiune în Basarabia, astfel că, pe temeiul ei nu se poate trage vre-o consecință că în acea parte a țării a existat drept de protimis cu privire la imobilele urbane.

Nici pe baza ucazului No. 15815 din 1842 nu se poate susține că, obiceiul pământului cu privire la dreptul de protimis la oraș ar fi dobândit consacrarea legală. — căci acest ucaz nu face decât să simplifice publicațiunile și să modifice termenul de răscumpărare pentru averile prevăzute în Sobornicescul Hrisov al lui Mavrocordat, iar nu modifică dreptul în sine, astfel cum este prevăzut în acest hrisov și care este cel arătat mai sus.

Curtea

Ascultând raportul făcut în cauză de d. pres. Gr. Ștefănescu, de d-nii avocați D. Copeag, I. Peretz și B. Cernea pentru recurent și pe d-nii Gh. M. Dumitrescu și R. Bolintineanu în combateri și

Deliberând,

Asupra recursului făcut de Slutchi Iuliu în contra deciziei No. 178-922 a Curții de Apel Chișinău S. II-a dată în cauză cu întimații Haschel Lisagorschi și Meler Meicler.

Văzând motivele recurs :

1) „Violarea și greșita interpretare a obiceiului pământului recunoscut ca lege în Basarabia, referitor la dreptul de protimis combinat cu cap. XXV par. 1 și II Donici, Hrisovul Sobornicesc al lui Mavrocordat 1785 și cu art. 10-1 și 10-2 pr. civ. rusă.

„Curtea deși recunoaște că obiceiul pământului este încă în vigoare și se aplică în Basarabia în conformitate cu art. 10-1 și 10-2 din procedura rusă, nu se ține de acest obicei și îl interpretează arbitrar făcând deosebire între imobilele urbane și imobilele rurale și între averea moștenită și averea agonisită în ce privește exercițiul dreptului de protimis, care nu se întemeiază de cât pe o singură opiniune, nesprrijinită de nici un text pozitiv.

2) „Violarea și greșita interpretare a Hrisovului sobornicesc al lui Mavrocordat din 1785, combinat cu opisul din 1839 al sfatului ocărnuitor și cu textele Calimah, Caragea și Ipsilante indicate de noi relativ la protimis.

„Curtea deși recunoaște că în materie de protimis se aplică în Basarabia hrisovul Sobornicesc al Domnitorului Alex. Mavrocordat din 28 Decembrie 1785 și manualul lui Andronache Donici, ignorează cu voință caracterul reformei lui Mavrocordat și consideră hrisovul ca doborând obiceiul pământului iar nu întărindu-l așa cum însuși hrisovul o spune, afirmând apoi pe baza acestei ignorări a dreptului că prin hrisov s'a redus aplicarea protimisului numai la moșiile răzășești și că Andronache Donici și Codul Calimahi au consacrat această reducere; aceasta împotriva textului precis al legiunii pentru mărginirea dreptului de protimis, întărit cu opisul de către sfatul cărmuitor din anul 1839, Mai în 6 sub No. 35, care în articolul său I spune : „Incât se atinge de proprietățile de prin târguri precum locuri de case, feluri de binale și grădini nu mai puțin și în

cât se atinge de vii, dritul de protimis se ridică cu totul“ text reproduc și în art. 2 al hrisovului sobornicesc reformat de obiceiita obștească adunare a Moldovei și promulgat la 17 Septembrie 1839, care arată în chip evident că nici hrisovul sobornicesc din 1785, nici Donici, nici Calimah nu au restrâns aplicarea protimisului la imobilele rurale această restrângere făcându-se tocmai în anul 1839 și deci neaplicându-se în Basarabia.

„Ceva mai mult : când în țările române prin ofisul din 1839 se vor restrângea dreptul de protimis, numai imobilele rurale, ofis care nu se putea aplica în Basarabia, care era sub Ruși, după trei ani, la 1842 în Basarabia apare Ucazul Nr. 15815 care confirmă dreptul de protimis așa cum exista fără nici o restricțiune și arată clar că se aplică și la orașe.

3) „Eroare gravă de drept.

„Curtea afirmă că protimisul nu se aplica la case și că această regulă juridică a persistat până la anul 1865 când s'a introdus codul civil actual, care a desființat dreptul de protimis. Aceasta în contrazicere evidentă cu textele citate mai sus ale legiunii din 5 Mai 1839 și Hrisovul din 17 Septembrie 1839 care dovedesc că până în acel an dreptul de protimis se aplica la imobilele urbane fără restricțiunile arbitrare pe care le crează Curtea și de care nu pomenesc nici hrisovul din 1785 nici Donici, nici Calimah.

4) „Eroare gravă de drept și omisiune esențială.

„rea aplicare a Ucazului rusesc din anul 1842 și a ofisului din 1839 a Sfatului cărmuitor Românesc.

„Curtea după ce constată că la 1842 prin Ucazul Imperial No. 15815 din 5 Iulie s'a introdus la exercitarea dreptului de protimis un termen unic de trei ani în locul celor două termene din Hrisovul de la 1785, după ce analizează hotărârile din 25 Iulie 8 August 1918, Tribunalul Chișinău, decizia 208-913 a Curții de Apel din Odesa și hotărârea Tribunalului civil din Chișinău din 1831, toate prezentate ei de subsemnatul în instanță, le lasă apoi cu desăvârșire la o parte, atunci când e vorba să afirme împotriva evidenței că dreptul de protimis e căzut în desuetudine de peste 100 ani !“

„Decizia Curții în afară de asta mai conține și o serie de contraziceri și numai în scopul de a-și motiva concluziuni care sunt cu totul greșite juridice. Astfel Curtea după ce în unire cu concluziunile mele recunoaște că în Basarabia nu se aplica novela lui Roman Lacapelui relativ la protimis ci obiceiul pământului, totuși se întemeiază pe hotărârile Senatului Rus cu No. 883-1875, 52-1903 etc., care sunt motivate tocmai pe novelele lui Roman Lacapelui cum dealtfel chiar însuși Curtea recunoaște, neținând seamă de împrejurarea că Senatul Rus în menționatele decizii nu vorbește despre dreptul de rescumpărare al fiului.

5). Denaturare de acte.

„Onorata Curte spune că documentul din 19 Februarie 1792 către Governorul Einzinberg al Bucovinei punctul 7 și 8 vorbește numai de averi „din părinți răzășești“ când de fapt despre averi părintești numai punctul 7 vorbește iar punct. 8 vorbește fără nici o îngrădire, căci altfel ar fi spus și acolo că e vorba tot de avere părintească cum face în punctul 7 pe când în punctul 8 din contră se spune : cea ce va cădea la datorie etc. va vrea să vândă moșia sau, astfel că onor. Curte denaturează acel document în scopul vădit de ași motiva concluziile sale. În aceiași ordine de idei și pentru aceleași motive onor. Curtea denaturează sentința dată în apel la 1831 — afacerea Iordache Corotchi — când spune că acolo se vorbește totde avere părintească, pe când în realitate Curtea apelativă la 1831 respinge cererea de protimis tocmai pe motivul că averea era părintească, că adică să răscumpere era admisibilă numai pentru bunuri agonisite așa cum cere par. I și 2 cap. XXV din Donici și nu părintească. Cum se vede din cele de mai sus onor Curtea alegându-și o soluție care i s'a părut cea dreaptă, caută ca să interpreteze toate dovezile prezentate de noi în sensul vederilor sale. Cea ce însă ne miră mai mult este că onor. Curte procedează în mod atât de arbitrar și cu așa lipsă de logică și de consecvență că este foarte ușor a evidenția șubredenia principiilor și a argumentelor sale. Astfel Onor. Curtea în sprijinul afirmațiunii sale că vechiul drept românesc obiceiul pământului s'ar aplica numai la imobilele rurale și anume numai la pământuri răzășești și părintești, citează numai pe Calimah și Hrisovul sobornicesc, care întrebunțează cuvântul „moșie“ ca să tragă concluzia că e vorba numai de pământuri, omitând intenționat pe Caragea și Ipsilante, care spune „lucru nemisător“ ; când va avea cineva să vândă lucru nemisător, să aibă datorie a da în știre întâi rudelor ce vor fi părtașe la acea moșie

cu dânsul", întrebându-se când cuvântul „lucru nemişcător“, când cuvântul moşie în unul şi acelaşi sens de lucru imobil în general şi de unde se vede clar că şi Calimah în acest sens întrebuinţează cuvântul moşie adică de lucru imobil şi este pentru că onor Curţii nu-i convine altfel. De altfel Caragea şi Ipsilante arată aşa de clar şi de preţuit că nu e vorba de protimisii numai de răzeşie şi că aceasta nu e condiţiunea indispensabilă pentru protimisire, că onor. Curte nici nu pomeneste de el şi nu-l analizează, deşi eu i-am citat şi iam analizat în sprijinul părerii mele că ea este contrară celei a Onor. Curţii.

„Exact acelaşi lucru îl face când cere Onor. Curte că acel care vrea să răscumpere trebuie să fie numai decât copărtaşii contrar textelor precise a lui Caragea şi Ipsilante“.

Având în vedere decizia atacată cu recurs din care se constată că, Moisi Slutschi a vândut intimatului Haschel Lisagorechi o casă din oraşul Chişinău, pe care vânzătorul o avea dobândită prin cumpărare la licitaţie publică.

Că recurentul Iuliu Slutchi în calitate de fiu al vânzătorului a chemat în judecată pe cumpărătorul Haschel Lisagorschi şi pe Subachizitorul acestuia, Meier Meicler, pe temeiul legiurilor locale din Basarabia, spre a se constata că, vânzarea a avut loc fără respectarea dreptului său de preferinţă şi în consecinţă să i se recunoască dreptul de a răscumpăra această avere anulându-se vânzarea.

Că însă această acţiune a fost respinsă prin decizia de faţă.

Având în vedere că înaintea Curţii de Apel, recurentul de azi a susţinut că dreptul de preferinţă — de protimis — care este o creaţiune a obiceiului pământului cu putere de lege şi azi în Basarabia, aparţine rudelor vânzătorului şi se aplică la ori ce imobil rural sau urban proprietate comună sau individuală şi a fost reglementat în scris în Hrisovul Sobornicesc de la 1785, în Donici cap. 25 şi în documentul divanului Domnesc de la 1782 ; că acest drept a fost confirmat sub stăpânirea rusească prin Ucazu de la 1842 în întinderea în care există până atunci, modificându-se numai termenul în care putea fi exercitat şi suprimându-se formalitatea publicaţiunilor iar instanţele judecătoreşti au hotărât că acest drept îl au rudele nu numai asupra imobilelor în indiviziune ci şi asupra celor în proprietate individuală, fără a distinge între imobile urbane sau rurale după cum rezultă din decizia 208-913 a Curţii de Apel Odessa şi hotărârea din 25 Iulie—18 August 1818 a Tribunalului Chişinău, astfel că dreptul recurentului de răscumpărare a casei vândute de tatăl său nu-i poate fi contestat.

Că însă Curtea de Apel a înlăturat aceste susţineri motivând că, la 1812 dreptul de protimis, conform obiceiului pământului înscris în Hrisovul din 1785 nemodificat până azi decât prin Ucazul din 1842 sus citat, este acordat numai rudelor şi răzeşilor pentru moşiile răzeşeşti, nu şi pentru imobile proprietate individuală agonisită în oraşe.

Că recurentul nu a făcut nici o dovadă că în vechea Moldovă obiceiul pământului ar fi acordat dreptul de răscumpărare la imobile urbane proprietăţii individuală şi agonisită de vânzător şi că chiar dacă o asemenea dovadă s'ar fi făcut, nu s'a dovedit însă cu nimic că acest obicei s'ar fi aplicat în Basarabia după răpirea ei de Ruşi şi că ar fi încă în vigoare, acest obicei fiind căzut în desuetudine, azi nu mai are putere de lege, ci pe baza lui nu se mai poate pretinde vre un drept şi în consecinţă Curtea de Apel a respins prin decizia de faţă apelul şi acţiunea recurentului.

Că hotărând astfel, pretinde azi recurentul prin motivele de recurs, Curtea de Apel violează art. 10-1 şi 10-2 pr. civ. rusă, cap. 25 par. I şi II din Donici, Hrisovul Sobornicesc din 1785, Ofisul Domnesc de la 1839 din vechea Moldovă precum şi legiurile Calimah, Caragea, Ipsilante şi Ucazul din 1842 cari reglementează dreptul de protimis prin aceea că, interpretând obiceiul pământului, Curtea de Apel crează distincţiune arbitrară între imobilele urbane şi rurale, şi între averea moştenită şi cea agonisită ; că, săvârşeşte o gravă eroare de drept când afirmă că dreptul de protimis nu ar exista pentru imobilele urbane, deşi legea din 1839 declară că desfiinţa acest drept

pentru casele din oraş, ceea ce implică că până la acea dată a existat ; că mai săvârşeşte Curtea de Apel o violare a sus citatelor legiuri când afirmă că Hrisovul Sobornicesc ar fi redus aplicaţia dreptului de protimis numai la moşiile răzeşeşti şi că Donici şi Calimah ar fi confirmat această măsură ; că în fine printr'o gravă eroare de drept, Curtea de Apel afirmă că protimisul pentru casele de oraş ar fi desfiinţat de peste 100 ani, când Ucazul de la 1842, legea din 1839 şi hotărârile judecătoreşti ruse, arată contrariul.

Considerând că înalta Curte are căderea a veghea la exacta aplicaţiune a legii scrise ; că atunci când această lege, recunoaşte unui obicei putere obligatorie, controlul Inaltei Curţi are a se exercita în măsura în care obiceiul este recunoscut prin lege şi dobândeşte astfel caracterul unei legi scrise prin adoptarea lui de către autoritatea legislativă.

Considerând că, până la 1812, data răpirei Basarabiei, singurul monument legislativ în Moldova care să fi consacrat obiceiul pământului privitor la dreptul de preferinţă şi răscumpărare şi să-l transforme în lege scrisă, este Hrisovul Sobornicesc de la 28 Decembrie 1785 al Domnitorului Alexandru Mavrocordat.

Că prin această legiuire însă, care urmărea scopul de a înlătura contestaţiunile şi a îndeparta elementele străine de la acapararea moşiilor, legiuitorul se ocupă în mod expres şi reglementează exerciţiul dreptului de protimis cu ocazia vânzărilor numai în ce priveşte moşiile iar nu şi imobilele urbane, şi ca atare existenţa şi întinderea dreptului de protimis cu privire la casele şi locurile de prin oraşe, nefiind înscrisă în această lege scrisă, continuă a fi guvernată tot de obiceiul pământului.

Că este adevărat că în lucrarea juriconsultului Donici prin cap. XII No. 17 şi cap. 25 No. 2 nu se face deosebire între imobilele urbane şi rurale, şi se arată că este necesară facerea publicaţiilor de vânzare pentru orice lucru nemişcător, spre a putea cei în drept să-i exercite dreptul lor de preferinţă fără a excepta imobilele urbane, însă această lucrare nu are decât o însemnătate doctrinară, fiind un simplu manual care putea fi utilizat cu folos de judecători, dar nu avea puterea legală care să impună judecătorului. Că, de asemeni că a se înlătura legea pentru mărginirea dreptului de protimis, întărită cu ofisul domnesc din 5 Mai 1839 ; că, deşi această lege arată prin art. 1 că se suprimă dreptul de protimis pentru proprietăţile de prin târguri, locuri de case şi binale şi care odată cu recunoaşterea legală a existenţei în oraşe a dreptului de protimis pentru trecut, hotărăşte şi desfiinţarea lui pe viitor, întru cât această lege, fiind edictată după 1812, nu a putut avea aplicaţiune în Basarabia astfel că pe temeiul ei, nu se poate imputa instanţei de fond nesocotirea unei dispoziţiuni legislative.

Că în fine nici din Ucazul No. 15815 din 1842, nu rezultă că obiceiul pământului cu privire la dreptul de răscumpărare al imobilelor din oraşe ar fi dobândit consacarea legală.

Că în adevăr, acest Ucaz a fost provocat de raportul Tribunalului Chişinău către Senatul ocărmutor, rus, care arată Senatului că îndeplinirea publicaţiunilor şi formalităţilor conform Sobornicescului Hrisov cu privire la dreptul de răscumpărare, reclamă lucrări de birou anevoioase cari împiedicau rezolvirea celorlalte lucrări ale Tribunalului şi cerea înlăturarea dificultăţilor arătate prin introducerea în această privinţă a dispoziţiunile din codul civil rus. Că Secţiunile Unite ale Senatului examinând acest raport de acord cu concluziile departamentului 2 al Senatului a opinat ca în locul publicaţiei de 6 luni prevăzută în Sobornicescu Hrisov să se aplice procedura din dreptul civil rus iar în locul termenelor de răscumpărare averilor stabilite în acelaşi Hrisov Sobornicesc, care după cum s'a arătat mai sus se ocupă de vânzarea moşiilor nu a caselor de prin oraşe, să se introducă acelaşi termen ca şi în codul civil rus, opiniunea care a fost întărită prin înalta aprobare şi a dobândit putere de lege.

Că faţă de scopul urmărit, limitat numai la simplificarea pu-

blicațiilor și modificarea termenului răscumpărării pentru averile prevăzute în Sobornicescul Hrisov, după cum rezultă din lucrările care au servit de bază acestui Ucaz, nu se poate presupune că Ucazul ar fi înțeles să modifice însăși fondul dreptului de protimisii regulamentat de Hrisov și să recunoască acest drept și pentru imobilele urbane și prin urmare întinderea acestui drept, persoanele în beneficiul cărora el există și bunurile la cari se aplică rămân guvernate ca și în trecut, tot de către legile locale ale Basarabiei adică de către singura lege scrisă, Sobornicescu Hrisov și de obiceiul nescris al pământului.

Considerând că, constatarea existenței unui obicei și determinarea întinderii lui pentru cazul când legea autoriză aplicarea obiceiului precum și a desființării obiceiului prin desuetudine, sunt chestiuni de apreciere a instanțelor de fond.

Că în specie, Curtea de Apel examinând dovezile prezentate de recurent și în special hotărârile instanțelor judecătorești ruse arătate în al patrulea motiv de recurs și pe temeiul acestei aprecieri făcută fără a săvârși vre-o denaturare afirmând că nu rezultă pentru Curtea de Apel dovada că în Basarabia s'ar fi exercitat dreptul de protimisii cu privire la imobilele din orașe dobândite prin cumpărare de către vânzători și că în orice caz chiar dacă ar fi existat un atare obicei el nu a mai fost aplicat un timp destul de îndelungat, astfel că a căzut în desuetudine, aprecierea Curții de Apel în această privință chiar eronată în fapt, scapă controlului Inaltei Curți.

Că nu poate fi vorba nici de o denaturare a răspunsului divanului Moldovei din anul 1872 către Guvernatorul Bucovinei relativ la întinderea dreptului de protimisii, căci pe deo parte cuprinsul acestui act poate fi susceptibil de interpretare, iar pe de altă parte chiar dacă acest act ar avea înțelesul pretins de recurent și Curtea de fond l'ar denatura, încă acest act nu este decisiv pentru soluțiunea cauzei, din moment ce Curtea de Apel constată că în urma acestui act, a trecut o suficientă scurgere de timp pentru stingerea obiceiului prin desuetudine.

Că deci recursul de față este neîntemeiat.

Pentru aceste motive, Curtea, respinge recursul.

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. II

Audiența dela 29 Februarie 1924

Președinta d-lui V. ROMNICEANU, Prim-președinte

Ministerul Agriculturii și Domeniilor cu Soc. Orion ș. a.

Decizia civilă No. 81

Divergență. — Chestiune de ordine publică. — Dacă poată fi propusă pentru prima oară în complexul de divergență.

Reprezentarea Statului în procesele relative la subsolul terenurilor expropriate. — D. 3922/919 și legea org. Min. Agr. și Domeniilor.

Subsolul terenurilor embaticare expropriate. — Dacă intră în proprietatea Statului. — D. 3681 și 3697/918, legea agrară din 1921 și art. 489 cod. civ.

1. Chestiunea reprezentării Statului într'un litigiu cu privire la proprietatea subsolului terenului expropriat, fiind de ordine publică, deși n'a fost propusă înaintea judecătorilor fondului, poate să fie invocată pentru prima oară înaintea Curții de Casație până în momentul închiderii debaterilor, deci chiar înaintea complexului de divergență.

2. Din decretul-lege pentru înființarea Casei Centrale a Cooperăției și Improprietării, cu No. 3922/919, din legea agrară din 1921 și legea org. Min. Agric. și Domeniilor, rezultă că nu numai Casa Centrală a Cooperăției și Improprietării, dar și Ministerul de Agricultură și Domenii, ca organ superior, are dreptul de a reprezenta interesele Statului, cu privire la subsolul terenurilor expropriate.

3. Din legea agrară din 1921 (art. 7, 82 și 24) și art. 489 cod. civ., rezultă că numai subsolul terenului

cultivabil expropriat intră în proprietatea Statului, iar nu și subsolul terenurilor embaticare.

Curtea

Ascultând pe D-nii av. M. Dumitrescu și Istrate Micescu asupra finelui de neprimire că Ministerul de Domenii nu are calitatea să figureze în proces, ci Casa Centrală a Improprietării :

Pe Dl. avocat Stoenescu în combateri și pe Dl. Procuror G-ral I. M. Stambulescu în concluziuni.

Deliberând

Asupra incidentului ridicat de intimați că Ministerul Agriculturii și Domeniilor nu are calitatea să reprezinte interesele Statului în acest proces ;

Având în vedere decizia Curții de Apel din București, supusă recursului, din care se constată că societatea Orion cerând Comisiunii județului Prahova consolidarea drepturilor sale asupra terenului petrolifer concedat de Dr. S. Irimescu, Elena Dr. Drăgoșescu și minora Alima Drăgoșescu, la această cerere Ministerul Agriculturii și Domeniilor a făcut contestațiune pe motiv că concedenții folosindu-se de teren cu titlul de embaticari și fiind expropriati în această calitate prin legea agrară din 17 Iulie 1921, subsolul terenului este proprietatea Statului în temeiul art. 24 din această lege și, prin urmare, nu putea fi concesionat; că această contestație fiind respinsă ca nefondată atât de comisiunea de Consolidare cât și de Curtea de Apel din București, Ministerul Agriculturii și Domeniilor a făcut recurs întemeiat pe violarea art. 24 combinat cu art. 7 lit. d. din legea agrară, recurs asupra căruia s'a ivit divergență de opinii ; că, la termenul fixat pentru a fi din nou judecat în complexul prevăzut de lege și mai înainte de ori ce apărare asupra fondului recursului, intimații au cerut să se respingă recursul Ministerului ca făcut fără calitate, pe motivul că după Decretul-Lege No. 3922 1919 și legea agrară, numai Casa Centrală de Improprietare are dreptul să reprezinte Statul cu privire la subsolul terenurilor expropriate ;

Considerând că dreptul de proprietate asupra subsolului terenului, care a făcut obiectul contestației debătută înaintea instanțelor de fond, aducând în discuțiune interpretarea dispozițiilor cuprinse în art. 7 și 24 din legea agrară iar aceste dispozițiuni făcând parte integrantă din Constituție (art. 131 Const.), chestiunea care face obiectul litigiului interesează ordinea publică și, așa fiind, și chestiunea incidentală a reprezentării Statului în acest litigiu, urmează să aibă tot caracterul unei chestiuni de ordine publică; că, de alt fel, fiind vorba de o lege care privește organizarea și funcționarea unor servicii publice ale Statului, chestiunea reprezentării Statului în acest litigiu are caracterul de ordine publică și din acest punct de vedere, așa că, deși n'a fost propusă înaintea judecătorilor fondului, poate să fie invcată pentru prima oară înaintea Curții de Casație până în momentul închiderii debaterilor, deci, chiar înaintea complexului de divergență ;

Considerând că Decretul-Lege No. 3922-919 a creat sub denumirea de Casa Centrală a Cooperăției și Improprietării o instituțiune autonomă, cu personalitate juridică distinctă, în scopul de a conduce și executa lucrările ce i-au fost atribuite prin Decretul-Lege care a creiat-o.

Considerând că această instituțiune, deși autonomă, a fost înființată însă pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor, formând o direcțiune generală în acest Minister, împărțită în diferite secțiuni, după natura operațiunilor sale.

Considerând că Decretul-Lege amintit ca și legea agrară din 17 Iulie 1921 nu au dat prin nici o dispozițiune formală aceste case un drept exclusiv de executare a operațiunilor de expropriere și improprietare, sau de administrațiune asupra bunurilor expropriate cu înlăturarea dreptului de conducere și control a Ministerului de Agricultură ca organ superior ;

Că scopul înființării acestei instituțiuni a fost ca prin o sis-

tematică organizare, Casa Centrală a Cooperăției și Improprietății să răspundă nevoilor mișcării cooperative rurale și să poată îndeplini prin o repartizare rațională a lucrărilor, însemnatele atribuțiuni ce i-au fost date prin Decretul-Lege care a înființat-o, fără ca din această dispozițiune de ordin administrativ să se poată deduce că Ministerul Agriculturii a abandonat în totul direcțiunile sale dreptul de a conduce și a controla diversele operațiuni;

Considerând că acest drept rezervat Ministerului de Agricultură rezultă și din numeroase dispoziții cuprinse în Decretul-Lege privitor la înființarea Casei Centrale a Improprietății și în special din dispozițiunile prin care se dă în atribuțiunea Ministerului dreptul de a numi sau confirma membrii consiliilor de administrațiune ale diferitelor secțiuni, de a prezida Consiliul de Administrațiune al Direcției generale a Casei Centrale și de a opune chiar veto la deciziunile acestui consiliu ori când ar crede de cuviință.

Că deci, caracterul de autonomie și personalitatea juridică a Casei Centrale a Cooperăției și Improprietății dă necontestat acestei case dreptul de administrare și de reprezentare în justiție în chestiunile referitoare la aplicațiunea legii agrare, fără însă ca prin aceasta să se excludă același drept pentru Ministerul de Agricultură ca organ superior;

Considerând, intrădeavăr, că Ministerul Agriculturii și Domeniilor are, potrivit legii sale organice din 1909, administrațiunea tuturor bunurilor Statului, fie de domeniul public, fie de domeniul privat; că această administrațiune Ministerul o exercită, potrivit art. 13 din lege, prin direcția proprietății din acel Minister și prin serviciile indicate în lege; că, prin urmare, Ministerul Agriculturii și Domeniilor având dreptul a reprezenta interesele Statului și cu privire la subsolul terenurilor expropriate, incidentul ridicat de intimații în recurs este nefundat și, deci urmează să fie respins; Pentru aceste motive, Curtea respinge incidentul ridicat de intimați;

După care, s'a ascultat Dl. av. G. Stoenescu în desvoltarea mijloacelor de apărare sprijinitoare recursului, cerând și cheltueli de judecată.

Dl. av. I. Micescu din partea Soc. Orion și Dl. av. Emanoil Antonescu din partea intimațiilor concedenți, în combateri, cerând și cheltueli de judecată, iar Dl. Procuror General I. Stambulescu în concluziuni.

Deliberând,

Asupra motivului de casare:

„Violară art. 24 combinat cu art. 7 lit. d. și 82 din legea pentru reforma agrară din vechiul regat din 17 Iulie 1921, și greșită interpretare. Ministerul Agriculturii și Domeniilor a făcut contestație la cererea Soc. Orion pentru terenul în chestiune, situat în comuna Tintea jud. Prahova pe motivul că acest teren, fiind embatic la Stat, subsolul său nu putea fi concesionat deoarece acest subsol a fost, înainte de legea agrară și este după ea, proprietatea Statului. Intr'adevăr, art. 24 din această lege pune ca principiu general că subsolul pământului expropriat, rămâne după expropriere ori al Statului, ori al proprietarului expropriat, după cum este vorba de un pământ expropriat pentru cultură sau pentru înființarea de pășuni comunale. Dispozițiunile art. 24 sunt de aplicație generală, deoarece dispune despre toate expropriările și aceasta se dovedește de chiar titlul cap. 3 sub care e așezat: Dispozițiuni generale. Nicăeri legiuitorul n'a avut altă concepție decât pe cea din art. 24; subsolul ori e al proprietarului expropriat, ori e al Statului și de nicăeri nu rezultă că legea a voit să dea celui ce se improprietărește solul și subsolul. Argumentul pe care se bazează Curtea de Apel, tras din art. 7 lit. d. și 82 din zisa lege, este greșit. Aceste articole nu dispun că subsolul, după expropriere trece în proprietatea fostului embaticar, ci numai desemnează persoana improprietăritului în cea a fostului embaticar, când dispune că exproprierea embaticarilor se face în folosul embaticarilor. Din această dispozițiune nu se poate trage concluzia că legiuitorul a voit să schimbe întreaga sa concepție și economie ale legii, arătând categoric în art. 24, după care, subsolul ori este proprietatea Statului, ori a proprietarului expropriat.

„Deci, chiar în ipoteza că pământul expropriat ar fi vie, după cum hotărăște Curtea de Apel, prin constatăriile sale în fapt, totuși și în acest caz, nefiind vorba de un pământ de cultură,

subsolul său rămâne proprietarului, adică Statului, care este proprietarul ființei lucrului, de oarece este necontestat că terenul este un embatic la Stat. Numai prin greșita interpretare a ziselor articole de lege, Curtea de Apel a putut să respingă apelul Ministerului“.

Având în vedere că din decizia adusă în recurs se constată că Statul s'a opus la consolidarea cerută de Soc. Orion pe motiv că terenul cu embatic, în litigiu, fiind declarat expropriat în folosul concedenților ca embaticari prin art. 7 legea agrară, subsolul acestui teren a rămas în proprietatea Statului conform art. 24, care cuprinde un principiu general aplicabil tuturor terenurilor expropriate, de ori ce natură, deci și terenurilor cu embatic;

Considerând că Decretul-Lege No. 3681 și 3697 din 15 și 16 Decembrie 1918, au declarat expropriate de plin drept terenurile cultivabile aparținând instituțiilor, fundațiilor și persoanelor morale arătate în aceste decrete cum și cele aparținând proprietății particulare până la o întindere determinată în scopul de a fi vândute de Stat sătenilor cultivatori de pământ; Că apoi a mai declarat expropriate în regiunile de munte, din proprietatea particulară, suprafața solului necesară izlazurilor comunale; că, în fine, tot aceste decrete au declarat că rămâne în proprietatea Statului subsolul terenurilor expropriate, declarațiune care nu poate privi decât subsolul terenurilor cultivabile pe care le-au avut în vedere Decretele iar nu și subsolul terenurilor cu embatic, despre care nu se vorbește nimic în nici unul din ele;

Considerând că legea agrară din 17 Iulie 1921 ratificând principiile mai sus menționate din Decretele-Legi, mai declară, că expropriază în întregime și terenurile folosite cu titlu de embatic, expropriere pe care o face în folosul embaticarilor (art. 7 lit. d. și 82); că, însă, pe când prin art. 24 legea declară că subsolul terenurilor cultivabile rămâne în proprietatea Statului, nici o asemenea rezervă nu face, în art. 7 și 82, asupra subsolului terenurilor cu embatic;

Că dispozițiunea art. 24 legea agrară, invocată de Stat ca unicul fundament juridic al cererii sale fiind o derogățiune la regula comună din art. 489 cod. c. după care cel ce este proprietarul suprafeței este și al subsfeței, urmează a fi strict interpretată și limitată numai la terenurile cultivabile;

Considerând că deosebirea regimului subsolului celor două categorii de terenuri, de cultură și cu embatic, rezultă din concepția deosebită de a călăuzit pe legiuitor când a expropriat aceste două categorii de terenuri; într'adevăr, expropriind terenurile cultivabile scopul urmărit era de a face pe sătenii improprietăriti cultivatori de pământ și, pentru aceasta, era suficient să le dea numai suprafața acestor terenuri, iar subsolul lor să-l rezerve Statului care își luase sarcina de a contribui la plata indemnizației cuvenită celor expropriati, pe când expropriind terenurile cu embatic în folosul exclusiv al embaticarilor, scopul legii a fost să consolideze drepturile acestora, consolidare care nu s'ar fi realizat dacă s'ar fi dat embaticarilor o proprietate fără subsol în locul unei proprietăți depline și întregi;

Că rezervându-se Statului subsolul acestor terenuri s'ar întoarce împotriva embaticarilor o dispozițiune creată în favoarea lor;

Considerând că dispozițiunile art. 7, lit. d. din legea agrară fiind reproduse și în art. 82, aceleiași lege, pus sub rubrica „Ordinea de preferință la improprietărire“ nu se poate susține că prin art. 7 legea a voit numai să desemneze persoana embaticarului cu preferință a fi improprietărită față cu alte persoane îndrituite de art. 78 și 79 a fi improprietărite, întrucât, în acest caz, dispozițiunile din art. 7 ar face o îndoită întrebunțare cu ale art. 82, ceea ce nu este admisibil;

Că, așa dar, motivul de casare este nefondat și Curtea de Apel respingând opoziția Statului la consolidarea cerută de soc. Orion asupra terenului cu embatic, în speță, nu a violat ci, din contră, a dat o bună interpretare dispozițiunilor legii agrare;

Pentru aceste motive, Curtea, respinge recursul.

INALTA CURTE DE CAS. și JUSTIȚIE, S. II

Audiența dela 14 Mai 1924

Președinția d-lui C. G. RĂTESCU, Consilier

Elena G. Bolinteanu cu C. Vidulescu

Decizia civilă No. 191

Perimare. — Urmărire de venituri imobiliare. — Se poate perima? — Se perimă și procesul-verbal de executarea urmăririi? — Este această perimare o cauză de încetare a urmăririi, în sensul art. 491 pr. civ.?

Trebuie citat în instanța de perimare și girantul? Art. 257, 258, 280, 479, 491 și 483 pr. civ.

1. *Intrucât, potrivit art. 257 și 479 pr. civ., în materie de urmărire de venituri, părțile se citează, se angajează un adevărat proces între creditor și debitor, o instanță cu caracter contencios, așa că și în această materie perimarea poate opera când condițiunile legale sunt întrunite.*

2. *Această soluție urmează a fi dată și în ce privește procesul-verbal de efectuarea urmăririi de venituri, el fiind rezultatul cererii de urmărire, și mai ales față cu disp. art. 258 pr. civ.*

3. *Perimarea acțiunii de validare a urmăririi veniturilor nu e o încetare a urmăririi, în sensul art. 491 pr. civ., deoarece prin perimare urmărirea nu se stinge, ca în cazurile determinate de art. 491, ci se consideră ca și cum n'ar fi existat.*

4. *Prezența girantului în instanță nu este necesară decât în chestiunile referitoare la actele de administrație, iar nu și în procesele în cari părțile își dispută drepturile lor.*

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d-l Consilier Ar. Alexandrescu; pe d-l avocat Marin Oprescu, în susținerea recursului și pe d-l avocat Ghimpău, în combateri, ambii cerând și cheltueli de judecată.

Deliberând,

Asupra motivului I de recurs:

«Violarea art. 257 pr. civ. și exces de putere. Pe baza sentințelor Trib. Ilfov s. I com., cu No. 774/97 și No. 2283/97 definitive și investite cu titlu executoriu, trecute în proprietatea mea, prin actul de cesiune autenticat de judecătoria ocol. V București la No. 59/1913, am cerut și obținut dela onor. Tribunal urmărirea generală de venituri asupra moșiei Grundești și asupra conacului moșiei Bolintinu-din-Vale, a verei debitoarei mele Alexandrina Vidulescu, cu ordonanța Trib. Ilfov s. I com. No. 7299/916. executată cu toate formele legitime și desăvârșită prin procesul-verbal al portărelui N. A. Marinescu, cu data de 3 August 1916; girantul administrator instituit de Tribunal în persoana d-lui avocat Toma Boată, pus în posesie prin susnumitul proces-verbal și intrat de atunci în funcțiune, administrează și acum, făcând toate actele de conservare administrației și încasare de venituri. D-l Constantin Vidulescu, pretins cumpărător a o parte din imobilele de mai sus dela debitoarea mea, cu petițiunea înreg. la No. 8366/923, cere, pur și simplu, dela onor. Trib. Ilfov s. I com., perimarea acestei urmăririi generale de venituri, în urmă restrăgând-o în instanță numai asupra conacului moșiei Bolintinu-din-Vale, întrucât a trecut mai mult de un an, fără să fi făcut vreun act de procedură. Cu toate că adversarul n'a cerut perimarea unei acțiuni de validare; cu toate că eu n'am cerut și obținut vreun termen de validare, cu toate că girantul administrator numit de Tribunal nu a încetat de a face arendări sau închirieri și a strânge veniturile, cu toate că subsemnata nu puteam face nici un act, atâta vreme cât funcțiunile girantului nu erau încetate, totuși Tribunalul declară perimată o pretinsă acțiune de validare, eu nefăcând o asemenea cerere formală și necerând și obținând vreodată vreun termen, și mai declară perimat procesul-verbal cu data de 13 August 1916 al portărelui N. A. Marinescu în partea referitoare la conacul moșiei Bolintinu-din-Vale. Tribunalul comite un exces de putere când declară

perimat în parte un act judecătoresc și violează art. 257 pr. civ. când hotărăște că se poate perima o urmărire generală de venituri (sechestrul definitiv) executată cu toate formele legitime și desăvârșită prin procesul-verbal dresat de portărel și, mai departe, chiar dacă s'ar susține că o pretinsă acțiune de validare a urmăririi se poate perima, totuși nu se poate perima procesul-verbal de executarea urmăririi care, în tot cazul, este un accesoriu sau mai bine zis un act desăvârșitor al însăși urmăririi (sechestrul definitiv) iar nicidecum al unei acțiuni de validare, fiindcă declarându-se perimat acest proces-verbal, se socotește ca perimată însăși urmărirea generală de venituri care, în definitiv, este în funcție de timp, adică până ce girantul administrator ar avea nevoie să strângă venituri anuale suficiente pentru acoperirea creditorului urmăritor».

Având în vedere decizia supusă recursului, din care se constată că la 4 Mai 1915, Elena Petcu, azi Bolinteanu, a cerut Tribunalului Ilfov sect. I com., ca pe baza sentințelor cu No. 1774 și 2283/97, rămase definitive și investite cu titlu executoriu, să se ordone urmărirea veniturilor moșiei Grundești din Bolintinu-din-Vale, jud. Ilfov, iar la 19 Aprilie 1916 a cerut, pe baza aceluiași sentințe, întinderea urmăririi și asupra veniturilor conacului moșiei din Bolintinu-din-Vale, ambele proprietate a debitoarei sale Alexandrina Vidulescu, pentru acoperirea creanței sale de 21.000 lei; că, Tribunalul a admis ambele cereri, prin ordonanțele cu No. 4501/915 și 3936/916, numind ca girant administrator pentru încasarea veniturilor pe Toma Boată; că aceste ordonanțe au fost executate prin procesul-verbal dresat de portărelui Tribunalului Ilfov, N. Marinescu, la 3 August 1916, prin care a declarat urmărirea veniturile generale ale moșiei și conacului arătate mai sus și a pus în posesie ca girant administrator pe Toma Boată, pentru a încasa veniturile;

Că, la 28 Februarie 1923, Constantin Vidulescu, căruia debitoarea Alexandrina Vidulescu îi vânduse parte din averea urmărită, a cerut aceluiași Tribunal ca, în temeiul art. 257 pr. civ., să declare perimată urmărirea veniturilor conacului moșiei, deoarece dela înființarea ei a trecut mai mult de un an, fără ca creditoarea să fi făcut vreun act pentru validarea cererii de urmărire; că, Tribunalul Ilfov s. I com., admitând cererea, prin sentința cu No. 482 din 5 Iulie 1923, a declarat perimată acțiunea pentru validarea urmăririi veniturilor zisului conac, cât și procesul-verbal al portărelui din 3 August 1916, în ce privește aceste venituri;

Că, în contra sentinței Tribunalului, creditoarea Elena Bolinteanu, fostă Elena Petcu, a făcut recursul de față;

Având în vedere că, pentru a da soluția de mai sus, Tribunalul constată, în fapt, că deși prin cererea de urmărire din 19 Aprilie 1916, recurenta a cerut și citarea debitoarei pentru validarea acelei urmăririi, iar în 29 Mai 1917 a cerut citarea atât a debitoarei cât și a girantului, pentru a statua asupra termenului arendării, totuși dela 1 August 1917, când procesul a fost scos de pe rol, și până la 28 Februarie 1923, când a fost introdusă cererea de perimare, creditoarea recurentă nu a stăruit în validarea urmăririi; că, în drept, Tribunalul motivează că, întrucât urmărirea de venituri angajează o instanță de validare în care părțile se citează, perimarea prevăzută de art. 257 pr. civ. operează și în această materie, când condițiunile prescise de lege sunt îndeplinite, ca în speță; că aceeași soluție urmează a fi dată și în ce privește procesul-verbal de efectuare al urmăririi, nefiind decât un accesoriu al cererii de urmărirea veniturilor;

Considerând că, după art. 257 alin. 1 pr. civ., orice acțiune, opoziție, contestație, apel, recurs în casație sau cerere de revizuire, se va perima, după cererea părții

interesate, chiar în privința nevârstnicilor, interzișilor sau celor puși sub consiliu judiciar, dacă partea va lăsa să treacă doi ani dela cel din urmă act de procedură;

Considerând că, potrivit art. 479 pr. civ., creditorul, spre a obține sechestrarea veniturilor unui bun nemiscător, va face cerere la tribunalul local și va cita pe datornic în judecată, iar art. 280 pr. civ., prescrie că tribunalul, pe deoparte, va încuviința sechestrul pentru suma cuprinsă în titlul prezentat de creditor, iar pe de altă parte, va cita pe datornic în judecată; că, această citare prescrisă de acest din urmă articol se face în scopul de a se pronunța tribunalul asupra validării urmării, întocmai ca și la poprire;

Considerând că, din moment ce, potrivit textelor de mai sus, părțile trebuiesc citate, rezultă că în materie de urmărire de venituri se angajează un adevărat proces între creditor și debitor, o instanță cu caracter contencios, instanța ce începe cu cererea de urmărire de venituri și se termină prin hotărârea de validare a urmării, așa că, în speță, cu drept cuvânt tribunalul a hotărât că în această materie nefiind în discuțiune o pură cerere de executare fără caracter de legarea instanței, urmează că perimarea poate opera când a întrunit condițiunile legale, ca în speță;

Considerând că aceeași soluție urmează a fi dată și în ce privește procesul-verbal de efectuare a urmării de venituri, deoarece un asemenea proces verbal fiind bazat pe ordinul tribunalului ca rezultat al cererii de urmărire, toate actele posteroare acestei cereri fac parte indivizibilă din același tot care constituie instanța de validare;

Că, însuș art. 258 pr. civ. prescrie că perimarea acțiunii are ca efect de a stinge toate actele de procedură și lucrările preparatorii urmate în cauză, aceasta ca urmare firească a faptului, că asemenea acte nu pot avea un caracter de sine stătător, ci sunt legate de soarta acțiunii care a provocat efectuarea lor;

Că, prin menținerea sechestrului, debitorul ar fi pus în situațiune de a-și vedea bunurile sale lovite de indisponibilitate, fără a i se da mijlocul vreunei opuneri în instanța de urmărire, întrucât prin perimarea acțiunii ne mai fiind deschisă această instanță, dânsul nu ar mai putea cere invalidarea urmării;

Că, dar, bine Tribunalul a declarat perimat procesul-verbal de executarea urmării veniturilor, și, deci motivul I de casare este nefondat.

Asupra motivului II de recurs:

«Violarea art. 491 pr. civ., și exces de putere. Trib. Ilfov s. I com., pr. n. sentința atacată cu recurs, înființează cu dela sine putere un al patrulea caz de încetarea urmărilor de venituri. În adevăr, după acest text de lege, sechestrarea veniturilor nu încetează decât în cele trei cazuri precis și limitativ arătate și anume: a) prin consimțământul creditorilor sechestranti și intervenienți; a) prin plata creanțelor cu procente și cheltueli; și c) prin adjudecarea silită a bunului nemiscător».

Considerând că perimarea acțiunii de validare a urmării veniturilor imobiliar, nu este o încetare a urmării, în sensul art. 491 pr. civ., deoarece prin perimare urmărirea nu se stinge, ca în cazurile anume determinate prin art. 491 pr. civ., cazuri în cari ea persistă pentru trecut și produce efecte până la stingerea sau desființarea ei, ci, în caz de perimare, urmărirea nu produce nici un efect, se consideră ca și cum n'ar fi existat; așa că, în speță, nu se poate susține că tribunalul, declarând perimată acțiunea de validare a urmării și a procesului-verbal de executare, a adăugat la art. 491 pr. civ.;

Că, astfel fiind, nici motivul II de casare nu este fondat.

Asupra motivului III de recurs:

«Omisiune esențială și exces de putere. În acțiunea sa de perimare, adversarul introduce în cauză pe d-l avocat Toma Boată, în calitate de girant administrator, cerând și hotărându-se citarea d-sale. Cu toate acestea, în tot cursul procesului, niciodată n'a fost citat. Deși girantul administrator trebuia neapărat citat ca să și facă observațiunile și apărarea, deși am ridicat acest incident de procedură, totuși Tribunalul omite a se pronunța asupra acestei cereri a mele».

Considerând că, atribuțiunile girantului, astfel cum sunt determinate de art. 483 pr. civ., se referă numai la actele de administrațiune a bunului urmărit, la conservarea acestui bun și la încasările veniturilor ce produce;

Că, deci, prezența sa în instanță nu este necesară decât în chestiunile referitoare la aceste acte de administrațiune, ia nu și în procesele în cari părțile își discută drepturile lor, de care conservatorul este străin și în care nu ar putea da nici o lămurire;

Că, apoi, întrucât recurenta nu a ridicat nicio obiecțiune în această privință înaintea instanței de fond, ea nu poate ridica o asemenea chestiune pentru prima oară înaintea acestei Inalte Curți, așa că motivul III de recurs este de asemenea neîntemeiat.

Asupra motivului IV de recurs:

«Exces de putere. Instanța de fond declarând perimată o pretinsă acțiune de validare urmării generale de venituri, mergând mai departe, declară perimat și procesul-verbal de executarea urmării, făcut de către d-l portărel N. Marinescu, cu data de 3 August 1913, însă numai în ce privește urmărirea de venituri asupra conacului moșiei Bolintinu din Vale, menținând această urmărire asupra moșiei Grindești, ceace nu ar putea avea o certă sancțiune legală, fiindcă nu se poate concepe executarea parțială a unei hotărâri judecătorești asupra actului pe care îl anulează sau perimă decât prin consimțământul părților».

Considerând că, din sentința supusă recursului, se constată că în urma cererii intimatului Vidulescu de a se declara perimată numai urmărirea veniturilor conacului moșiei Bolintinu din Vale, recurenta nu a făcut nicio obiecțiune înaintea Tribunalului și nu a cerut să fie declarată perimată și urmărirea veniturilor moșiei;

Că, în afară de aceasta, întrucât prin aceasta recurenta nu a fost întru nimic prejudiciată, dânsa nu are nici un interes de a se plânga că nu s'a declarat perimată și urmărirea veniturilor moșiei Grindești;

Că, dar, și acest ultim motiv de casare este nefondat, și recursul urmează a fi respins ca atare;

Având în vedere și cererea intimatului prezinte, de a i se acorda cheltueli de judecată, pe cari, în aprecierea sa, Curtea le fixează la suma de 1.500 lei.

Pentru aceste motive, Curtea. respinge recursul, etc.

TRIBUNALUL BUZĂU SECȚIA II-a

Audiența dela 11 Iulie 1923

Președinția d-lui ALEX. ȘTEFĂNESCU, Judecător
Sentința civilă No. 344

Cerere de rectificare de acte de stare civilă. Adopțiune. Neînscirerea ei în termenul fixat de 10 zile. Inutilitatea acțiunii de rectificare a actului de stare civilă. Art. 84, 85, 86 și 323 c. civ.

Rectificarea unui act de stare civilă se poate cere, fie pentru a înlătura un defect material al actului, fără de care actul nu-și poate produce efectele juridice, fie pentru înlăturarea violării unor dispozițiuni expres prevăzute de lege, de care legiuitorul a atașat însăși existența actului.

Adopțiunea deși este un act solemn, însă înscrierea sa în actele de stare civilă în termen de zece

zile nu este o formalitate esențială de care să depindă însăși existența contractului de adopție, așa că cererea de rectificare a actului de stare civilă este inutilă, fiind că ea se poate face și obține ori când, nu numai înăuntrul termenului prevăzut de art. 323 c. civ.

Tribunalul,

Asupra prezentei acțiuni;

Având în vedere actele depuse la dosar și concluziile orale și scrise atașate de reclamant;

Din acestea reiese că reclamantul Const. Gh. Tureac intenta prezenta acțiune, pe care o intitulează „acțiune de rectificarea actului sau de naștere”, chemând în instanța pe ofițerul de stare civilă al comunei Breaza, primarul comunei, pentru ca contradictoriu cu acesta să se ordone prin sentință judecătorească rectificarea cu mențiunile ce cuprind actul de adopție posterior actului de naștere, act de adopție prin care unchiul și mătușa sa, Alex. C. Pașol și Maria A. Pașol l-au adoptat, să se ordone rectificarea, cu aceste mențiuni, a actului său de naștere. Cere acest lucru, de oarece grefierul judecătorei Mizil nu a trimis o copie, potrivit legii, în termen de 10 zile, la primărie, pentru înscrierea adopției, și ofițerul de stare civilă al comunei Breaza refuză de a mai înscrie actul de adopție, odată expirat acest termen;

Din acțiune și concluzii reiese că C. Gh. Tureac își bazează acțiunea de față pe art. 84, 85 și 86 cod. civil și art. 323 c. civil, și o intitulează „acțiune de rectificare a actului său de naștere”. S'a născut la 28 Februarie 1892 și a fost adoptat la 26 Mai 1912 (vezi copiile actelor la dosar);

Având în vedere că pentru considerentele ce urmează, prezenta acțiune urmează să fie respinsă ca inutilă;

Mai întâi prezenta acțiune nici nu poate fi calificată de acțiune de rectificare a unui act de stare civilă.

Intr'adevăr art. 84, 85 și 86 c. civil, care prevăd dispoziții referitoare la rectificarea actelor de stare civilă, și pe care C. Gh. Tureac își bazează cererea, nu arată nimic cu privire la chestiunea de a se ști ce înseamnă rectificarea unui act de stare civilă și în ce cazuri se poate cere aceasta dela tribunal;

Rectificarea unui act de stare civilă bazată pe arătatele texte de lege, se referă în prim rând la înlăturarea unui defect material al actului, defecte care fac ca actul să nu-și producă în mod clar efectele juridice: actul nu cuprinde tot ce ordonă legea, de ex. nu arată numele părinților, nu arată sexul copilului; actul nu cuprinde mențiuni exacte ca nume, ori pronume. Defecte materiale cu consecințe importante cu privire la succesiuni;

Rectificarea unui act de stare civilă se mai referă și la defecte ale actului nu de natură materială, ci defecte care constau în violarea unor dispozițiuni expres prevăzute de lege pentru un act oarecare de stare civilă; păstrarea acestor dispozițiuni ale legii legiuitorul a atașat-o de însăși ființa actului, de ex.: dresarea unui act într'un anume termen fix;

Cererea lui C. Gh. Tureac nu tinde la înlăturarea nici unui defect ca cele de mai sus, fapt care stabilește că nu poate fi numită o „cerere de rectificare a unui act de stare civilă” acțiunea de față;

Actul de adopție este un act solemn. Înscrierea actului de adopție la ofițerul de stare civilă în ter-

men de 10 zile nu face parte din formele de solemnitate ale adopției. Și fără această înscriere potrivit art. 323 modificat la 1906, adopția, odată încuviințată de justiție, își produce toate efectele între adoptat și adoptători;

Că prin urmare dacă se cere de C. Gh. Tureac ca să se ordone ofițerului de stare civilă înscrierea procesului verbal de încuviințarea adopției Nr. 4 din 26 Mai 1912 al judecătorei ccolului Mizil cu scopul că adopțiunea, în urma acestei înscrieri, să-și producă efectele față de Al. C. Pașol și Maria A. Pașol, adoptători, cererea aceasta urmează să fie respinsă ca inutilă, de oarece de dânsa legiuitorul nu atașează nici o importanță neprevăzând-o cu nici o sancțiune. Cu această înscriere sau fără această înscriere, adopția trăește și-și produce toate efectele sale;

În aceasta constă diferența între art. 323 c. civil nemodificat și 323 modificat la 1906. Anterior modificării, înscrierea hotărârei de adopție într'un anume termen la primărie, făcea parte din formalitățile solemne ale înfieri. Această înscriere era sancționată prin nulitatea adopției. Prin modificarea dela 1906 înscrierea nu mai are nici o importanță cu privire la valabilitatea adopției, voind legiuitorul să ușureze adopția, pe care a văzut-o cu ochi buni, prin imputinarea formalităților;

Dar atunci ce rost are înscrierea hotărârei de adopție în registrele ofițerului de stare civilă ale primăriei comunei de care depinde domiciliul adoptătorilor și ce rost are termenul de 10 zile înăuntrul căruia se va face această înscriere?

Înscrierea hotărârei de adopție potrivit art. 323 c. civil are de scop de a înștiința pe terți în folosul cărora a fost prevăzută; aceștia sunt singurii cari pot să invoace neînscrierea;

Iar termenul de 10 zile este un termen fixat de lege pentru regularitatea lucrărilor. Nu este un termen fix, fatal, peste care nu se poate trece. Înscrierea se poate cere și după acest termen, iar ofițerul de stare civilă care refuză înscrierea pe motiv că au expirat cele 10 zile, refuză un serviciu ce legalmente este obligat a-l îndeplini;

Că deci atâta timp cât înscrierea hotărârei de adopție în registrele de stare civilă într'un termen fix, nu face parte integrantă din formele solemne ale contractului, această înscriere se poate face și obține ori și când, nu numai înăuntrul termenului de 10 zile prevăzut de art. 323 c. civil;

Că prin urmare cererea de față este inutilă și urmează a se respinge ca atare;

Pentru aceste motive redactate de d. Al. Ștefănescu, judecător de ședință.

Tribunalul,

Respinge ca inutilă cererea, etc.

Alex. Ștefănescu, Dem. Rădulescu.

NOTA. — Soluția dată de Tribunal în speța supusă judecării sale este juridică față de modul cum a fost legată instanța și susținută acțiunea.

Din constatările Tribunalului reiese că prin petițiunea introductivă de instanță, s'a cerut rectificarea actului de naștere al reclamantului, în sensul ca ofițerul de stare civilă să fie obligat judecătorește a complecta acel act de naștere cu mențiunile cuprinse în hotărârea de adopție a reclamantului, întrucât refuză să înscrie de bună

voe actul de adopție, sub cuvânt că a trecut termenul de 10 zile prevăzut de art. 323 cod. civ.

Tribunalul stabilește că în urma reformei introdusă în materia adopțiunii prin legea din 1906, înscrierea hotărârii de adopțiune nu mai este prescrisă *ad solemnitatem*, sub pedeapsă de nulitate a adopțiunii, ci constituie numai o măsură de publicitate, destinată a aduce la cunoștința terților existența adopțiunii. În această privință, legiuitorul din 1906 a modificat în mod radical sistemul consfințit de codul nostru civil sub inspirațiunea codului civil francez. În adevăr, art. 323 din codul civil anterior modificării din 1906, prevede că hotărârea de adopțiune trebuie să se înscrie în cele 3 luni dela pronunțarea ei, după cererea uneia din părți în registrul actelor de stare civilă ale locului unde își are domiciliul adoptatorul. Sancțiunea neîndeplinirii formalității înăuntrul termenului legal consista în nulitatea adopțiunii, deci o sancțiune identică cu cea admisă de legiuitor în materie de divorț în caz de netranscrierea hotărârii de divorț în termenul prescris. Art. 359 din codul civil francez prevedea formalitate identică ca și art. 323 din codul nostru sub aceeaș sancțiune. Pe când însă în legea noastră nu există vreo dispozițiune care să prescrie mențiunea adopțiunii în marginea actului de naștere al adoptatului, în Franța prin o lege din 13 Februarie 1909, care a adaus un alineat la art. 359, s'a dispus facerea mențiunii în marginea actului de naștere al adoptatului pe lângă înscrierea hotărârii de adopțiune în registrul de stare civilă al comunei unde adoptantul își are domiciliul. Formalitatea prescrisă prin legea din 1909 este necesară din punctul de vedere al unui bun sistem de publicitate, fiindcă este firesc și logic ca toate faptele materiale (nașterea, moartea, sexul) și actele juridice (căsătoria, emanciparea, adopțiunea, legitimarea, interdicția) care crează sau modifică starea și capacitatea persoanelor să fie centralizate în registrul de stare civilă unde se găsește înscris actul de naștere al persoanei în chestiune, pentru ca astfel cei de al treilea consultând actul de naștere să poată constata în mod exact și complect starea civilă și deci capacitatea ei, în interesul siguranței lor și a validității actelor pe care le fac.

Ar fi de dorit ca în viitoarea reformă a codului nostru civil să se ție seamă de această dispozițiune a legii franceze.

Prin o lege franceză cu totul recentă din 19 Iunie 1923, s'au modificat cu totul articolele din codul civil relative la materia adopțiunii și, între altele, legiuitorul a dispus prin art. 367 și 368 ca în termen de 3 luni dela pronunțarea hotărârii de adopțiune, dispozitivul ei să fie transcris în registrele de stare civilă ale locului de naștere a adoptatului, făcându-se mențiune despre adop-

țiune în marginea actului de naștere al acestuia; dar această transcriere nu mai este prescrisă *ad solemnitatem* pentru existența adopțiunii, ci numai ca o măsură de publicitate. În consecință adopțiunea își produce efectele ei din momentul în care a intervenit hotărârea de omologare a adopțiunii. Adopțiunea însă nu este opozabilă celor de al treilea decât din momentul în care a avut loc transcrierea hotărârii de omologare.

Cu alte cuvinte, legea franceză a adoptat sistemul consfințit de codul civil italian care, prin art. 219, prevede că două luni după darea hotărârii care încuviințează adopția, ea trebuie menționată în marginea actului de naștere al adoptatului, sub sancțiunea că adopțiunea să nu aibă efect față de cei de al treilea decât din ziua în care se face mențiunea.

Soluțiunea admisă de codul italian ca și de legea franceză din 1923 este conformă cu rațiunea de a fi a publicității. În adevăr, transcripțiunea fiind o măsură de publicitate, nu se concepe cum neîndeplinirea acestei formalități ar putea să influențeze asupra validității actului juridic între părți.

Credem că aceeaș soluțiune trebuie admisă și în legea noastră, deși legiuitorul nostru nu arată care este sancțiunea neînscrierii hotărârii de adopțiune, căci se mărginește numai să edicteze o amendă până la 100 lei contra grefierului care nu va fi trimis în termen de 10 zile un extract după procesul-verbal de adopțiune ofițerului stărei civile competent și contra ofițerului stărei civile care va fi omis înscrierea.

Ținând însă seama de principiile generale în materie de publicitate, este logic să admitem că hotărârea de adopție nu este opozabilă terților atât timp cât nu este înscrisă. Așa fiind, legiuitorul nu putea să lase numai pe seama grefierilor îndeplinirea acestei formalități și a trebuit să recunoască și părților interesate dreptul de a cere înscrierea, prezentând copie legalizată după hotărârea de adopțiune.

Or, dacă ofițerul de stare civilă, prin o interpretare greșită a legii, refuză înscrierea sub cuvânt că cererea este tardivă, atunci când din expunerea de motive a legii din 1906 rezultă în mod neîndoelnic că înscrierea se poate face în orice termen, nu se poate contesta părții interesate dreptul de a chema în judecată pe ofițerul stărei civile pentru a fi obligat să facă înscrierea și astfel adopțiunea să devină opozabilă terților. În acest sens, cererea supusă judecării Tribunalului ar fi fost admisibilă.

ALEX. CERBAN

Profesor la Facultatea de Drept
din București, Avocat

Justiția de Pace din Saint-Amand de Boixe, Charente

15 Noembrie 1922

Responsabilitate. — Lucruri neînsuflețite. — Art. 1384 paragr. 1, partea finală C. civil (1000 paragr. 1, partea finală C. civ. rom.). — Presumpție de culpă în contra proprietarului lucrului. — Dovada contrară. — Culpă victimei sau prepusulului ei. — Basma de mătăasă înghițită de o vacă. — Moartea animalului. — Culpă proprietarului acestui animal. — Neresponsabilitatea proprietarului lucrului.

Dacă art. 1384 paragr. 1, partea finală C. civil (1000 paragr. 1, în fine, C. civ. rom., stabilește o presumpție de culpă în contra proprietarului unui lucru neînsuflețit, care a produs o daună, această presumpție nu este irefragabilă, ea putând fi combătută prin proba contrară.

Proprietarul lucrului neînsuflețit poate deci să dovedească faptul străin care a produs dauna, stabilind fie neglijența victimei sau a prepusulului ei, fie cazul fortuit sau forța majoră.

În speță, dacă o basma de mătăasă (un foulard), în care era înfipt un ac, a fost pentru un moment lăsată de către o femeie, pe un scaun dinaintea casei sale, și acea basma a fost înghițită cu ac cu totul, de către o vacă care trecea pe acolo, însoțită de un păzitor ce-o ducea la păscut, această femeie nu poate fi declarată responsabilă, dacă accidentul se datorește lipsei de supraveghere a păzitorului acestei vite. (Gaz. Palais din 15 Noembrie 1922, No. 319).

NOTA. — Art. 1000 paragr. 1 din codul civil dispune în partea sa finală, că: *suntem responsabili de prejudiciul cauzat de lucrurile (neînsuflețite), ce sunt sub paza noastră* (1).

Mult timp, aproape un secol, zice Planiol (II, 917, în fine), aceste cuvinte au trecut nebăgate în seamă, cu toate că unii autori au atras atențiunea asupra lor. (Cpr. Laurent, XX, 639).

Altă dată, responsabilitatea prejudiciului cauzat de un lucru mobil neînsuflețit, altul decât un edificiu, era cârmuită de principiile care determină responsabilitatea prejudiciului cauzat direct de către persoane, adică de art. 998, 999 C. civil; de unde rezultă că proprietarul lucrului neînsuflețit nu era responsabil de dauna cauzată prin acest lucru, decât atunci când acel care suferise prejudiciul dovedea existența unei culpe în contra lui. (Cpr. C. Gand și Liège, Sirey, 1900. 4. 13 și 14; D. P. 1900. 2. 294, 295; Cas. fr. D. P. 70. 1. 361; Sirey, 71. 1. 9, precum și alte autorități citate de Baudry et Barde, *Oblig.* IV, 2966, pag. 684, nota 2, ed. a 3-a).

Acest sistem era însă dezastros pentru victima prejudiciului suferit, din cauza dificultăților probei de administrat. (Baudry et Barde, *op. cit.*, 2966, pag. 684, 685).

Mai târziu, un alt sistem a întins dispoziția art. 1002 din codul civil, privitoare la dauna cauzată printr'un edificiu la lucrurile mobile neînsuflețite,

ceea ce era inadmisibil, pentru că textul de mai sus vorbind numai de dauna cauzată prin ruina unui edificiu, nu poate fi aplicat la alte imobile, nici mai cu seamă la lucrurile mobile (Baudry et Barde, *op. cit.*, IV, 2967, pag. 686).

După un al treilea sistem, susținut mai cu seamă de Saleilles și de Josserand (prof. la facultatea din Lyon), care și-a făcut uneori drum și în jurisprudența noastră (C. București și Tribun. Iasi, *Dreptul* din 1907, No. 21, pag. 167 urm. și din 1908, No. 34, pag. 278 urm., ambele hotărâri cu observ. noastre), și pe care autorii cei mai recentți îl califică de *îndrăzneț* (vezi Planiol, II, 930 și Colin et Capitant, II, pag. 391), proprietarul unui lucru neînsuflețit ar fi de drept responsabil *ob rem*, în calitatea sa de proprietar sau de păzitor al acestui lucru, independent de orice culpă presupusă sau dovedită în contra lui. În acest sistem, responsabilitatea proprietarului lucrului neînsuflețit ar fi un risc al proprietății, având de bază o obligație impusă de lege. (Vezi motivele unei deciziuni a Trib. Imperiului german, Sirey, 87. 4. 18).

Din cele mai sus expuse rezultă două consecințe, și anume: 1) Victima prejudiciului cauzat de un lucru neînsuflețit, nu are nevoie, pentru a dobândi despăgubirea sa, de a dovedi existența vre-unei culpe din partea adversarului său, ci numai un raport de cauzalitate între lucrul neînsuflețit și prejudiciul suferit. Aceiași formulă se găsește și în hotărârile unor tribunale străine. (Vezi Trib. Bourges, Lombez, Paris și Mayenne, D. P. 1900. 2. 297 urm., cu nota lui Josserand);

2) Proprietarul lucrului neînsuflețit răspunde de orice daună cauzată prin lucrul său, chiar dacă acest lucru este în stare bună și nu are nici un viciu. Cu alte cuvinte el răspunde de cazul fortuit și nu se poate scuti de responsabilitate decât stabilind că accidentul provine fie din forță majoră, fie din culpa victimei sau a unui terțiu. (Cpr. Beudant, *Contrats et Obligations*, 1231, pag. 812, 813).

Nu ne vine însă a crede că aceasă teorie, necunoscută de Pothier, și de ceilalți vechi autori, ar fi fost admisă de codul francez și, deci, și de al nostru. Planiol (II, 930) observă în adevăr, cu drept cuvânt, că această teorie a responsabilității, deși până la un punct oarecare sutenabilă, este incompatibilă cu art. 1001 și 1002 din codul civil și, în orice caz, tinde la deplasarea efectelor cazului fortuit.

După un al patrulea sistem, se susține că partea finală a art. 1000 paragr. 1, vorbind de lucrurile ce sunt sub paza noastră, ar fi înțeles a se referi la ființele însuflețite (art. 1001), și în acest sens se invoacă lucrările pregătitoare, din care, în adevăr, se constată că, în proiectul primitiv, art. 1000 și 1001 formau un singur text. Făcându-se, apoi, din două texte unul singur, cuvintele din art. 1000 paragr. 1, care se refereau la animale, au rămas în textul suscitât. Vezi în acest sens, Esmein, nota în

1) Codul italian are o dispoziție identică (art. 1153 § 1, în fine).

Sirey, 1897. 1. 17; Tart, *De la responsabilité à raison des choses mobilières inanimées*. Cpr. Fromageot, *De la faute*, pag. 99 urm., etc. Vezi și Berriat St. Prix, *Notes élémentaires sur le code civil*, II, 5483, *in fine*, după care ultimele cuvinte din art. 1000 paragr. 1 s'ar referi la art. 1001 și 1002 (adică: la animale și edificii).

Ultima teorie, la care ne oprim, este aceea admisă de jurisprudența cea mai recentă, și anume: în speță, există o prezumpție de culpă în contra proprietarului sau păzitorului lucrului neînsuflețit, victima prejudiciului fiind astfel scutită de sarcina dovedirii culpei; însă această prezumpție fiind *juris tantum*, poate în mod direct fi răsturnată prin proba contrară, de către proprietarul lucrului care a produs dauna, iar nu numai prin împejurarea că el n'ar fi comis nicio culpă; de unde rezultă că proprietarul lucrului neînsuflețit poate să stabilească faptul străin care a produs dauna, adică: fie imprudența victimei sau a unui terțiu, fie cazul fortuit sau forța majoră, în care cazuri orice responsabilitate din partea lui încetează. (Cpr. Cas. fr., D. P. 1908. 1. 548; D. P. 1909. 1. 73; D. P. 1910. 1. 17; D. P. 1912. 1. 325; D. P. 1914. 1. 128 și 303; D. P. 1916. 1. 192 și 492; D. P. 1917. 1. 133; Sirey 1918. 1. 17; C. Paris, D. P. 1913. 2. 80, etc. — In cât privește doctrina, vezi Beudant, *op. cit.* 1229, pag. 812; Laurent, XX, 639; T. Hue. VIII, 339; Baudry et Barde, *Oblig.*, IV, 2971, pag. 690, 691; Larombière, *Idem*, VII, art. 1384, No 1; Aubry et Rau, VI, paragr. 446, *in fine*, pag. 374, ed. a 5-a; Planiol, II, 931; Colin et Capitant, II, p. 391, etc.).

* * *

Astfel fiind lucrurile în drept, chestiunea de fapt stă în modul următor: Intr'un sat dintr'o comună din Franța, o femeie, care șezând pe scaun, lucra dinaintea ușei casei sale, deodată aude că laptele da în foc. Se scoală repede și lăsând lucrul ei de mână pe spătarul scaunului, intră în casă. In scurtul timp al absenței sale, trecând pe acolo mai multe vaci care mergeau la păscut, însoțite de un păzitor, una din ele se repede și înghite pachetul lăsat de femeie pe scaun. Peste câteva zile, această vacă murind, proprietarul ei exercită o acțiune în daune în contra femeii în chestiune. Hotărârea judecătoarei de pace din localitate o respinge, cu drept cuvânt, constatând că acest accident era datorit lipsei de privighere a păzitorului care însoțea vacile. Acestei femei nu i se putea imputa nicio culpă, întrucât faptul de a sta, fără a opri circulația, înaintea ușei casei sale, mai ales la țară, nu putea fi considerat ca un fapt ilicit, nici faptul de a lăsa lucrul ei de mână pe spătarul scaunului. In consecință, ea a fost scutită de orice responsabilitate, în privința daunei cauzate printr'un lucru al ei. Soluția este perfect juridică, această hotărâre făcând o bună aplicare a principiilor asupra materiei. Ea ne-a procurat ocazia de a semnala contro-

versa ce s'a ivit atât în doctrină cât și în jurisprudență asupra responsabilității ce rezultă din dauna cauzată printr'un lucru neînsuflețit, care este proprietatea sau în paza noastră, materie care, trebuie să o recunoaștem, a fost tratată în mod cam insuficient în tom. V al Coment. noastre (pag. 516 urm.), după cum, de altfel, este tratată de aproape toți autorii.

Iași.

D. ALEXANDRESCO

In Editura *Curierul Judiciar* s'a pus sub presă **Cursul de Drept Penal și Procedură Penală** (cele 3 vol. ale regretatului Profesor I. Tanoviceanu). Opera a fost revizuită și complectată cu *Doctrina și Jurisprudența la zi*, cu referințe și comparațiuni și la Codul și Procedura Penală Austriacă și Ungară, de o comisie de juriști: *Dr. Cornel Chiselită*, consilier la Curtea de Casație, care a dat referințe pentru legislația penală Austriacă; *Dr. Ștefan Laday*, fost Magistrat și Profesor în Ardeal, Jurisconsult în Cluj, care a dat referințe asupra legislației penale ungare; *Dr. avocat Vintilă Dongoroz*, Prim-Redactor la „Jurisprudența Generală“, care a revăzut toată doctrina și legislațiunea comparată punând-o la curent cu ultimele tratate și teorii emise în știința Dreptului penal; *Dr. E. C. Decusară*, Directorul Statisticii Judiciare Secretar de Redacție la *Curierul Judiciar*, care a revăzut jurisprudența română și streină până la zi, ajutați de: *Dr. Gr. C. Conduratu*, fost Consilier la Curtea de apel București, avocat și *N. C. Schina*, fost Președinte la Curtea de apel Buc., tutorul minorilor I. Tanoviceanu.

Lucrarea va apare în 5 mari volume, pe hârtie velină. Primul volum va fi complect gata la 25 Octombrie a. c. *Prețul* cu care se va pune în vânzare acest volum este de 500 lei. Pentru cei cari voesc a se abona, pentru câteși cinci volumele, *vor plăti anticipat lei 2000*. Magistratilor, Avocaților și Studenților cari au de dat examene, li se pot servi lucrarea anticipat, în fascicule. *Prețul* unei fascicule de 32 pag. este de 30 lei, la cari se va adăoga lei 3 pentru porto recomandat. Au apărut până azi 24 fascicule și urmează tipărirea. Plata se va face pe adresa „Curierul Judiciar“ București.

A apărut: **No. 4-5, Biblioteca Marilor Procese**, care cuprinde *pledoariile marelui dispărut Barbu Delavrancea în afacerile: Socolescu și Carageale-Caion, precedate de două portrete literare, unul al lui Delavrancea, datorit cunoscutului nostru critic Eugen Lovinescu, și altul al lui Carageale, datorit avocatului și publicist. Mihail Mora. Prețul 100 lei.*

Sub presă No. 6.

Abonamentul anual costă: 900 lei p. Autorități, Case de Comerț particulari; 600 lei p. avocați și 500 pentru magistrați

A apărut **Jurisprudența Generală No. 32**, ca data de Joi 16 Oct. 1924, sub direcțiunea d-lui avocat *Gr. Conduratu*, fost consilier la Curtea de Apel București, cuprinzând 59 de hotărâri ale Curții de Casație și ale diferitelor instanțe judecătorești din țară, cu numeroase Note. *Prețul 20 lei.*

Abonamentul anual: 900 lei pentru Autorități și Case de Comerț 600 pentru avocați și 500 pentru magistrați.

Rugăm stăruitor pe d-nii abonați din provincie a nu mai aștepta alte invitațiuni, sau sosirea încasatorilor, și a bine voi să trimită achitarea abonamentului prin mandat postal, direct la administrația ziarului „Curierul Judiciar“, București, Rahovei 5, notând pe cotorul mandatului „pentru abonamentul datorat partida No...“